

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

**BİR EVLİLİK VE AİLE HAYATI EĞİTİM
PROGRAMININ EVLİ KADINLARDA EVLİLİK
UYUMUNA VE AİLE SİSTEMİNE ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Zehra KAHRAMAN

İstanbul, 2011

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

**BİR EVLİLİK VE AİLE HAYATI EĞİTİM
PROGRAMININ EVLİ KADINLARDA EVLİLİK
UYUMUNA VE AİLE SİSTEMİNE ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Zehra KAHRAMAN

Danışman: Prof. Dr. Halil EKŞİ

İstanbul, 2011

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Zehra KAHRAMAN tarafından hazırlanan Bir Evlilik Ve Aile Hayatı Eğitim Programının Evli Kadınlarda Evlilik Uyumuna Ve Aile Sistemine Etkisi başlıklı bu çalışma, [Savunma Sınavı Tarihi 16 /06/2011] tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Prof. Dr. Halil EKŞİ

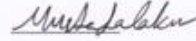
İmza

Üye : Doç. Dr. Ahmet ŞİRİN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÇAKIR

ÖNSÖZ

Toplum hayatı için son derece önemli olan evlilik kurumunda, eşler arası iletişim, etkileşim ve uyum sağlıklı ailelerin oluşumu ve sağlıklı nesillerin yetişmesinde temel unsurdur. Eşlerin evlilikteki mutlulukları, doyumları, uyum düzeyleri yüksek olduğunda bu direkt olarak yetiştirecekleri çocuklarına aktarımlarını da olumlu yönde etkilemektedir. Bu konuda evli kadın ve erkeklere verilecek olan sistematik eğitimlerin evlilik ilişkilerini geliştireceği ve aile sistemindeki problemleri önlemeye yardımcı olacağı düşünülmektedir. Yurt dışında ve ülkemizde evlilik ve aile hayatı ile ilgili çeşitli araştırmalar ve uygulanan aile eğitim programları mevcuttur.

Yapılan bu çalışmada amaç sağlıklı çocukların yetişmesiyle sağlıklı ailelerin ve toplumların oluşmasında etkin rol oynayan annelerin evlilik ve aile hayatı konusunda eğitilmelerinin önemini vurgulamaktır. Çalışmanın sonucunda aile içinde sadece annenin almış olduğu eğitimin bile evlilik uyumuna ve aile sistemine olumlu etkilerinin olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bu ve benzeri çalışmaların sonuçlarında aile eğitim programlarının evlilik sürecine ve aile sistemine olumlu etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ülkemizde bu konudaki araştırmaların ve eğitim programlarının artması ve etkin şekilde uygulanmasının sağlıklı aile ve toplum oluşumuna önemli katkısının olacağı düşünülmektedir.

Araştırmamın her aşamasında ilgi ve emeğini esirgmeden bilgisi, deneyimi ve önerileriyle her konuda yardımcı olan değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Halil EKŞİ'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma sürecinde yardımına başvurduğum Dr. A. Nilgün CANEL'e teşekkür eder; ayrıca istatistik dersinde SPSS kullanımını öğreten Dr. Mustafa OTRAR'a teşekkürlerimi sunarım.

Her konuda bana güvenen ve yanımda olan anneme ve babama; yüksek lisans eğitimine başlamam konusunda beni yüreklendiren, çalışmamın her aşamasında bana destek olan ablam Fatma KORKUT ŞAHİN'e; çalışma sürecinde anlayış ve hoşgörüsünü hiçbir zaman kaybetmeden bana destek olan, enerjimin azaldığı her

anda tekrar güç kazanmamı sağlayan, kaynak temini, çeviri ve teknik düzenlemeler konusundaki en büyük yardımcım sevgili eşim Ahmet KAHRAMAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

BİR EVLİLİK VE AİLE HAYATI EĞİTİM PROGRAMININ EVLİ KADINLARDA EVLİLİK UYUMUNA VE AİLE SİSTEMİNE ETKİSİ

Bu araştırmanın amacı, aile eğitim programının evli kadınlarda evlilik uyumuna ve aile sistemine etkisini incelemektir. Araştırmanın deney ve kontrol grubu toplam 20 kişiden oluşmaktadır. Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 20 kişi içerisinden yansız atama (random) yöntemiyle seçilen 10 kişi deney grubu, 10 kişi de kontrol grubunu oluşturmuştur. Araştırmada evli kadınların evlilik uyum düzeylerini belirlemek amacıyla Evlilik Uyum Ölçeği; aile sistemlerini değerlendirmek amacıyla Aile Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. 10 kişilik deney grubuna her biri 75 dakika süren 12 oturumluk aile eğitim programı toplam 7 haftada uygulanmıştır. Kontrol grubuna bu anlamda herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Uygulama ve verilerin toplanması aşamasından sonra, elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri yapılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının uygulanan grup çalışması öncesinde ve sonrasında elde ettikleri puanlarının karşılaştırılması amacıyla, ölçeklerden elde edilen verilere Mann-Withney U Testi uygulanmıştır. Deney grubunun ve kontrol grubunun ön test ve son test verilerinin karşılaştırılması amacıyla, uygulama sonrası elde edilen puanlara Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi uygulanmıştır. Böylece denenceler doğrultusunda gruplar arasında farklılıkların olup olmadığı tespit edilmiştir. Elde edilen istatistik sonuçların manidarlığı 0.05 düzeyinde test edilmiştir.

Yapılan araştırma sonrasında, uygulanan aile eğitim programı grup çalışmasının evlilik uyumunu ve aile sistemi içindeki duygusal tepki verebilme durumunu arttırmada etkili olduğu saptanmıştır. Ancak uygulanan eğitim programının aile sistemi içindeki problem çözme, iletişim, roller, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonda etkili olmadığı belirlenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda daha sonraki çalışmalara faydalı olabilecek önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Aile, aile eğitimi, aile hayatı, evlilik, evlilik uyumu.

ABSTRACT

THE EFFECT OF A MARRIAGE AND FAMILY LIFE EDUCATION PROGRAM TO MARITAL ADJUSTMENT AND FAMILY SYSTEM FOR MARRIED WOMEN

The aim of this study is to examine the effect of family education program to marital adjustment and family system for married women. The experimental and control groups of the study consist of a total of 20 people. Within these people who voluntarily agreed to participate in the study, randomly selected 10 people constitute the experimental group and the other 10 people constitute the control group. In the study, Marital Adjustment Scale was used to determine the marital adjustment levels of married women; Family Assessment Device was used to evaluate family systems of them. 12 sessions, each lasting 75 minutes, of family education program was applied to experimental group in a total of seven weeks. No application was made for control group in this sense.

After the application and data collection phase, statistical analysis of the data was done. Mann-Whitney U test was used to analyse the data obtained from the scales to compare the scores of experimental and control groups that were obtained before and after the group work. In order to compare pre test and post test data of experimental and control groups, Wilcoxon signed-rank test was applied to the scores that were acquired after the application. In this manner, it was determined whether there are any differences between the groups according to the hypotheses. Significance level of statistical results was determined as 0.05.

After the research, it was determined that family education program was effective in increasing marital adjustment and state of emotional reactivity in family system; but it was ineffective in problem solving, communication, roles, affective involvement, behavior control and general function. Also some suggestions that may be useful for further studies were made in line with the findings.

Key Words: Family, family education, family life, marriage, marital adjustment.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖNSÖZ	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	viii
BÖLÜM I GİRİŞ	
1.1. Problem.....	1
1.2.Amaç.....	3
1.3.Önem.....	4
1.4.Sayıtlar.....	5
1.5.Sınırlılıklar.....	5
1.6.Tanımlar ve Kısaltmalar.....	5
BÖLÜM II İLGİLİ LİTERATÜR	
2.1. Eş Seçme Süreci.....	7
2.1.1. Eş Seçme Kuramları.....	8
2.1.2. Eş Seçimini Etkileyen Faktörler.....	10
2.2. Evlilik Ve Evlenme.....	16
2.2.1. Evliliğin Amacı Ve İşlevleri.....	19
2.2.2. Evlilikte Eşlerin Uyumu.....	21
2.3. Aile Kavramı.....	26
2.3.1. Ailenin Önemi Ve İşlevi	28
2.3.2. Sağlıklı Ve Sağlıksız Aile.....	32
2.3.3. Ailede Çatışma.....	34
2.3.4.Ailede İletişim.....	37
BÖLÜM III YÖNTEM	
3.1.Araştırma Modeli.....	40
3.2.Çalışma Grubu.....	40

3.3. Veri Toplama Araçları.....	40
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	41
3.3.2. Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ)	41
3.3.3. Aile Değerlendirme Ölçeği.....	43
3.4. Eğitim Programının Uygulanması.....	45
3.5. Verilerin Çözümlemesi.....	53

BÖLÜM IV BULGULAR VE YORUM

4.1. Bulgular ve Yorum.....	55
-----------------------------	----

BÖLÜM V SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma.....	77
5.2. Öneriler.....	81
KAYNAKÇA	82
EKLER	89

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.	Çalışma Grubundaki Bireylerin Yaşa Göre Dağılımları.....	55
Tablo 2.	Çalışma Grubundaki Bireylerin Gelir Düzeyine Göre Dağılımları.....	55
Tablo 3.	Çalışma Grubundaki Bireylerin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımları.....	56
Tablo 4.	Çalışma Grubundaki Bireylerin Eşlerinin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımları.....	56
Tablo 5.	Çalışma Grubundaki Bireylerin Evlilik Yılına Göre Dağılımları.....	56
Tablo 6.	Çalışma Grubundaki Bireylerin Çocuk Sayılarına Göre Dağılımları.....	57
Tablo 7.	Çalışma Grubundaki Bireylerin Meslek Gruplarına Göre Dağılımları.....	57
Tablo 8.	Çalışma Grubundaki Bireylerin Çalışma Durumlarına Göre Dağılımları...	57
Tablo 9.	Çalışma Grubundaki Bireylerin Eşlerinin Meslek Gruplarına Göre Dağılımları.....	58
Tablo 10.	Çalışma Grubundaki Bireylerin Eşlerinin Çalışma Durumlarına Göre Dağılımları.....	58
Tablo 11.	Çalışma Grubundaki Bireylerin evlenme Şekillerine Göre Dağılımları....	58
Tablo 12.	Çalışma Grubundaki Bireylerin Evlenme Yaşlarına Göre Dağılımları.....	59
Tablo 13.	Deney ve Kontrol Gruplarının Evlilik Uyum Ölçeği Öntestinden Elde Edilen Verilerinin Mann-Whitney U Testi İle İncelenmesi.....	59
Tablo 14.	Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Birinci Alt Ölçeği “Problem Çözme” Öntestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi	60
Tablo 15.	Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği İkinci Alt Ölçeği “İletişim” Öntestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi.....	60
Tablo 16.	Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Üçüncü Alt Ölçeği “Roller” Öntestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi.....	61
Tablo 17.	Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Dördüncü Alt Ölçeği “Duygusal Tepki Verebilme” Öntestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi.....	61

Tablo 18.	Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Beşinci Alt Ölçeği “Gereken İlgiyi Gösterme” Öntestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi.....	62
Tablo 19.	Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Altıncı Alt Ölçeği “Davranış Kontrolü” Öntestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi.....	62
Tablo 20.	Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Yedinci Alt Ölçeği “Genel Fonksiyonlar” Öntestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi.....	63
Tablo 21.	Deney ve Kontrol Gruplarının Evlilik Uyum Ölçeği Sontestinden Elde Edilen Verilerinin Mann-Whitney U Testi İle İncelenmesi.....	63
Tablo 22.	Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Birinci Alt Ölçeği “Problem Çözme” Sontestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi.....	64
Tablo 23.	Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği İkinci Alt Ölçeği “İletişim” Sontestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi.....	65
Tablo 24.	Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Üçüncü Alt Ölçeği “Roller” Sontestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi.....	65
Tablo 25.	Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Dördüncü Alt Ölçeği “Duygusal Tepki Verebilme” Sontestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi.....	66
Tablo 26.	Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Beşinci Alt Ölçeği “Gereken İlgiyi Gösterme” Sontestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi.....	66
Tablo 27.	Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Altıncı Alt Ölçeği “Davranış Kontrolü” Sontestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi.....	67
Tablo 28.	Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Yedinci Alt Ölçeği “Genel Fonksiyonlar” Sontestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi.....	67

Tablo 29. Deney Grubunun Evlilik Uyum Ölçeğinden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi.....	68
Tablo 30. Deney Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Birinci Alt Ölçeği “Problem Çözme” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi.....	68
Tablo 31. Deney Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği İkinci Alt Ölçeği “İletişim” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi.....	69
Tablo 32. Deney Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Üçüncü Alt Ölçeği “Roller” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi.....	69
Tablo 33. Deney Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Dördüncü Alt Ölçeği “Duygusal Tepki Verebilme” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi.....	70
Tablo 34. Deney Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Beşinci Alt Ölçeği “Gereken İlgiyi Gösterme” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi.....	71
Tablo 35. Deney Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Altıncı Alt Ölçeği “Davranış Kontrolü” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi.....	71
Tablo 36. Deney Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Yedinci Alt Ölçeği “Genel Fonksiyonlar” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi.....	72

Tablo 37. Kontrol Grubunun Evlilik Uyum Ölçeğinden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi.....	72
Tablo 38. Kontrol Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Birinci Alt Ölçeği “Problem Çözme” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi.....	73
Tablo 39. Kontrol Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği İkinci Alt Ölçeği “İletişim” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi.....	73
Tablo 40. Kontrol Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Üçüncü Alt Ölçeği “Roller” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi.....	74
Tablo 41. Kontrol Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Dördüncü Alt Ölçeği “Duygusal Tepki Verebilme” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi.....	74
Tablo 42. Kontrol Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Beşinci Alt Ölçeği “Gereken İlgii Gösterme” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi.....	75
Tablo 43. Kontrol Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Altıncı Alt Ölçeği “Davranış Kontrolü” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi.....	75
Tablo 44. Kontrol Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Yedinci Alt Ölçeği “Genel Fonksiyonlar” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi.....	76

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. PROBLEM

Evlilik farklı toplumlarda iki farklı cinsin yaşamda ortak mücadele vermek adına bir araya gelerek bir sözleşme üzerine kurdukları birlik olarak tanımlanmaktadır. Evlilik her ne kadar bir erkek ve bir kadının yaşamı paylaşma adına yaptıkları ikili bir sözleşme gibi görünse de yasalar, ahlaki normlar, dini kurallar ve toplumsal yapılar tarafından düzenlenir ve kontrol altında tutulur. Evlilik, “aile” kurumunun başlangıç noktası olarak aile içinde birçok toplumsal ve bireysel sorumluluğu da düzenler. Aile bir kurum, bir sosyal grup hatta bir sosyal alt sistem, evlilik ise kadın ve erkeğin yaşamı paylaşma adına yaptıkları bir sözleşmedir. Evlenme sonucunda oluşan ailede çiftler, evlenme akdinin öngördüğü sadakat ve birbirlerine destek sözü çerçevesinde yaşamın zor ve keyifli taraflarını paylaşarak yeni nesiller üretirler (Türküm, 2000).

Aslında ailenin kültürden kültüre değişen çok çeşitli tanımları mevcut bulunmakla birlikte; aile, üyelerinin birbirleriyle karşılıklı etkileşim içinde buldukları ve birbirlerini sirküler şekilde etkiledikleri bir sistemdir. Yaygın olarak kabul edilen tanıma göre ise aile, *birbirleri arasında doğum, evlilik veya evlat edinme yoluyla akrabalık bağı bulunan, birbirlerine biyolojik veya psikolojik açıdan bağlı iki veya daha fazla kişinin aynı çatı altında bir arada olmasıyla oluşan birliktir* (Gladding, 2002).

Evliliğin gereği ve nedenleri düşünüldüğünde, evlilik yaşamının, iki kişinin biyolojik, sosyal ve psikolojik gereksinim ve güdülerini doyumayı amaçladığı görülmektedir. Evliliğin temel işlevleri arasında biyolojik bir gereksinim olarak yer alan cinsel güdüyü doyumak, evliliğin en önemli görevlerinden birisidir. Evlilikte eşler sosyal gereksinim olarak birlikte güven içinde olma, korunma, dayanışma içinde olduklarını hissetme, geleceğe güvenle bakabilme, toplumda bir yer edinebilme, birbirlerinden onur ve kıvanç duyabilme gibi, bireylerin destek, korunma

ve yaşam gereksinimlerini de doyurma olanağı bulurlar. Evlilikte birçok psikolojik ihtiyaç da duyurulmaktadır. Kadın ve erkeğin her ikisi de sevmek, beğenilmek isterler. İnsan için en önemli gereksinimlerden biri olan sevgi, özellikle evlilik ilişkileri içinde doyuma ulaşmakta, taraflar kendilerini eşlerine adamakta, acı ve tatlı yaşantılarını paylaşabilmekte ve birlikte olma hazzı duymaktadırlar (Özgüven, 2009). Kısaca, bir kadınla erkeğin yaşamlarını paylaşabilmeleri, karşılıklı ihtiyaçlarını giderebilmeleri, birbirlerinin gelişimine ve olgunlaşmasına katkı sağlayabilmeleri evlilik ve aile yaşantısının temelini oluşturur.

Aile toplumun en küçük yapı taşıdır. Ailedeki sıkıntılar topluma, toplumdaki sıkıntılar aileye yansır. Sağlıklı toplumu, sağlıklı aileler oluşturur. Ailenin sosyokültürel durumu, toplumun sosyokültürel durumunu belirler. Toplum ve aile sürekli iyi veya kötü etkileşim içerisindedir. Ailenin toplumdaki yerini ve değerini, üstlenmiş olduğu sorumluluklar ve yerine getirdiği işlevler belirlemektedir (Ünlü,2007). Schwab'a (2000) göre ailenin en önemli görevleri, topluma kazandırılacak çocuklar yetiştirmek, aile üyelerinin birbirlerinin duygusal ihtiyaçlarını karşılaması, değer inanç ve becerilerin yeni kuşaklara aktarılması ve de evlilik yoluyla karı-kocanın cinsel ihtiyaçlarının karşılanmasıdır (akt. Canel, 2007).

Anne babanın ve aile ortamının çocuğun ilk doğduğu andan itibaren devam eden süreç içerisinde çocuğa etkisi büyük olmaktadır. Anne babanın kişilik yapıları, eğitim durumları, meslekleri, zeka düzeyleri, bedensel ve ruhsal hastalıkları, psiko-sosyal durumları, sosyokültürel statüleri, yetişme tarzları ve kendi anne babalarından gördükleri muamele, çocuğa yaklaşım tarzları, çocuk için ayırdıkları zaman gibi durumlar, çocuğu birinci planda etkiler. İdeal davranış ve aile ortamı çocuğun sağlıklı bedensel ve ruhsal gelişmesini sağlayacaktır. Aksi takdirde aile fonksiyonelliğindeki arızalar çocuklarda ve aile bireylerinde psiko-sosyal rahatsızlıklar şeklinde kendini gösterebilecektir (Özgüven, 2001).

Bu araştırmanın problemi, evlilik kalitesini arttırmayı ve aile hayatındaki becerileri geliştirmeyi amaçlayan bir grup çalışmasının evli kadınlarda evlilik uyumunu ve ailedeki sağlıklı işlevleri arttırmada etkili olup olmadığının ortaya çıkarılmasıdır.

1.2.AMAÇ

Araştırmanın genel amacı; evli ve çocuk sahibi bayanlarla yapılacak olan evlilik kalitesini ve aile fonksiyonlarını kuvvetlendirmeyi amaçlayan bir grup çalışmasının evlilik uyumlarını arttırma ve aile değerlerini geliştirme konusunda etkili olup olmayacağını ortaya çıkarılmasıdır.

Bu amaçla cevaplandırılmaya çalışılacak bazı sorular şunlardır:

1. Grup çalışması öncesinde, deney ve kontrol grupları arasında evlilik uyum düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Grup çalışması öncesinde, deney ve kontrol grupları arasında problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Yapılan grup çalışması sonrasında, deney grubunda bulunan üyelerin sontest evlilik uyum puanları ile kontrol grubunda bulunan üyelerin sontest evlilik uyum puanları arasında, deney grubu lehine anlamlı bir fark var mıdır?
4. Yapılan grup çalışması sonrasında, deney grubunda bulunan üyelerin sontest aile sistemini değerlendirme (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler) puanları ile, kontrol grubunda bulunan üyelerin sontest aile sistemini değerlendirme (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler) puanları arasında, deney grubu lehine anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Yapılan grup çalışması sonrasında, deney grubu üyelerinin öntest evlilik uyum puanlarıyla sontest evlilik uyum puanları arasında, sontest lehine anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. Yapılan grup çalışması sonrasında, deney grubu üyelerinin öntest aile sistemini değerlendirme (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler) puanları ile sontest aile sistemini değerlendirme (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü

ve genel işlevler) puanları arasında, sontest lehine anlamlı bir farklılık var mıdır?

7. Yapılan grup çalışması sonrasında, kontrol grubu üyelerinin öntest evlilik uyum puanlarıyla sontest evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
8. Yapılan grup çalışması sonrasında, kontrol grubu üyelerinin öntest aile sistemini değerlendirme (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler) puanları ile sontest aile sistemini değerlendirme (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler) puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.3.ÖNEM

Sağlıklı toplumları oluşturan sağlıklı aileleri oluşturmada hepimize düşen sorumluluklar vardır. Yaşadığımız bilgi çağında, ailelerin eğitimi de çocukların eğitimi kadar önemlidir. Bu sayede kişiler evlilik öncesinde, anne baba olmaya karar vermeden önce kendilerini bu sorumluluklara hazırlarlar ve bu sayede aile kurumunun başarı şansı artar. Ailelerin eğitimine önem verdiğimizde toplum olarak sahip olduğumuz en önemli değerlerden biri olan aile kurumunu da korumuş oluruz.

Evlilik kurumunun bir araya getirdiği aile kavramı, yapısında pek çok önemli unsuru bir arada barındırmaktadır. Üyelerinin birbirlerine karşılıklı sosyal destek sağladığı, barınma, güven, yaşam doyumu, yakın ve samimi ilişki ihtiyacı gibi pek çok önemli ihtiyaçların karşılandığı aile ortamı, öncelikle birbirine güvenen, sevgi ve saygı unsurlarıyla donanmış, problem çözme becerileri gelişmiş, sağlıklı bir iletişim içerisinde olan karı-koca ilişkilerini gerektirmektedir.

Bu araştırma, evlilik ve aile hayatını geliştirmeyi amaçlayan yeni ve özgün yapısıyla, ülkemizdeki evlilik ve aile eğitimi çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca evlilik uyumu hem aile hem de aile dışı ilişkilerin belirleyicisi olması

nedeniyle, evlilik ve aile hayatı ile ilgili yapılacak olan bu çalışmanın oldukça önemli olduğu düşünülebilir.

1.4.SAYILTILAR

Bu araştırmada, aşağıdaki sayıltılardan hareket edilmiştir:

1. Bu araştırma, kullanılan ölçme araçları ve ölçtükleri özellikler bakımından geçerli ve güveniliridir.
2. Deney ve kontrol grubunu oluşturan bireyler kullanılan ölçekleri içten ve objektif olarak değerlendirmişlerdir.

1.5.SINIRLILIKLAR

1. Eğitim programı uygulaması 2010 – 2011 yılı ile sınırlıdır.
2. Araştırma grubu bayanlarla sınırlandırılmıştır.
3. Uygulanan eğitim programının sonuçları, sadece bu grup ile ilgilidir.
4. Çalışma grubunun evlilik uyum düzeyleri, *Evlilik Uyum Ölçeği*'nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
5. Çalışma grubunun aile değerlendirmeleri (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler) *Aile Değerlendirme Ölçeği* nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.6.TANIMLAR VE KISALTMALAR

Evlilik: Kurumlaşmış bir yol, bir ilişkiler sistemi, bir kadınla bir erkeği “karı-koca” olarak birbirine bağlayan, doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan, toplumsal yönden “devletin” kontrol, hak ve yetkisi bulunan bir ilişki biçimidir (Özgüven, 2009).

Aile: Aynı çatı altında yaşayan, gelirlerini paylaşan, evlilik ve kan bağıyla birbirine bağlı, çeşitli rollerle birbirlerini etkileyen bireylerin oluşturduğu yasal, sosyal ve ekonomik bir kurumdur (Özgüven, 2009).

Evlilik uyumu: Eşlerin evlilik yaşantılarını mutlu olarak algıladıkları, evlilik doyumunun yüksek olduğu, anlaşmazlık ve problem seviyesinin ise düşük olduğu ilişkiler uyumlu beraberlikler olarak kabul edilmektedir (Yılmaz, 2001).

BÖLÜM II

İLGİLİ LİTERATÜR

2.1. EŞ SEÇME SÜRECİ

Eş seçimi insan yaşantısındaki en önemli kararlardan biridir. Kişinin geri kalan yaşamı, vereceği bu kararlarla birlikte birçok yönden olumlu veya olumsuz yönde etkilenebilmektedir. Evlilik ilişkisi insanın yaşam süresinin yarısından fazlasını, hatta bazen üçte ikisinden fazlasını kapsayabilmektedir. Bu nedenle eş seçimi önemli bir karar olmakla birlikte zor ve karmaşık bir süreçtir (Yavuzer, 2010).

İki cinsin oluşturduğu evlilik, rastlantısal bir olay değil; birbirlerini görme, tanışma ve tanımlarından başlayarak, arkadaşlık, söz kesme, nişan, nikah ve düğün gibi aşamaları olan toplumsal bir süreç olarak algılanmıştır. Bu süreç karşı cinsten iki kişinin evlenmeden önce birbirlerini tanımlarına imkan veren ve evlilik kararının isabetli olma olasılığını arttıran düzenlemelerdir (Özgüven, 2009). Bu düzenlemelere rağmen, evlilikte hiç kimse istediği biçimdeki ideal ve mükemmel insanla karşılaşmaz (Yalçın, 2010). Bu bilgilerden hareketle eş seçiminde asıl amacın mükemmel insanı bulmak yerine doğru kriter ve özelliklerdeki, hayatın paylaşılabilmesi için kişiyi seçmek olduğu söylenebilir.

Aile kurumunun başlangıç ritüeli olan evlilik öncesinde çiftlerin birbirleriyle evliliğe uygun olup olmadıklarını fark etmeleri ve doğru seçimler yapmaları, seçimlerinde kararlı iseler beklentilerini gözden geçirmeleri, karı ve koca rollerini tanımları, son derece önemlidir (akt. Canel, 2007).

Eş seçimine karar verilirken bunun çok önemli bir karar olduğu unutulmamalıdır. Eş seçimine ilişkin kararı üç aşamalı bir karar süreci olarak tanımlamak, bu kararın değerlendirilmesinde önemli olacaktır. Bu karar sürecinde öncelikle kişinin kendisini çok iyi tanıması gereklidir. Ardından evleneceği kişinin sahip olmasını ve olmamasını istediği özelliklerini belirlemelidir. Son olarak da evlenmeyi düşüneceği

kişide olmasını ve olmamasını istediği özellikler ile karşısındaki kişinin bu özelliklere ne ölçüde sahip olup olmadığını değerlendirmelidir. Kişilerarası ilişkilerde hissedilen çekicilik evlilik kararı almada ve eş seçimine ilişkin kararda tek başına yeterli olmamalıdır (Yavuzer, 2010).

Özetle kendisini ve karşısındaki eş adayını doğru ve gerçekçi şekilde tanıyıp değerlendirme doğru eş seçiminin yapılmasında en önemli unsurdur.

2.1.1. Eş Seçme Kuramları

Evlilik ve eş seçimi kararları farklı nedenlerle alınabilmekte ve açıklanabilmektedir. Bu nedenlerde de kişilerin birbirlerini çekici bulmaları son derece önemli olmaktadır. Kişilerin birlikte olmak istedikleri insanları neden çekici bulduklarını da açıklayan farklı kuramsal görüşler vardır (Yavuzer, 2010).

Psikanalitik Kuram: Psikanalitik kuramın kurucusu Freud eş seçmeyi, çocukların ana babadan karşı cins ebeveyne karşı hissettikleri yakınlık ve hayranlığa bağlamakta, bilinçdışı karmaşık süreçler yoluyla kızların, baba; erkeklerin, anne özelliklerini taşıyan kişileri eş olarak seçtiklerini belirtmektedir (Myers 1988) (akt: Özgüven, 2001).

Ortak Özellikler Kuramı: Eşlerde bulunan özelliklerin birbirlerine göre "benzer" özellikler ya da "farklı" özellikler olması gerektiği konusunda birbirinin karşıtı iki görüş bulunmaktadır. Bunlar "ortak özellikler" (homogami) ve "zıt özellikler" (heterogami) görüşleridir. Eş seçmede "ortak özellikler" görüşüne göre, evlenecek kişilerin benzer yönlerinin çok olmasının, evlilikte başarı şansını arttıracığına inanılmaktadır. Buna göre, eş seçerken tarafların özellikleri kendisine benzeyen kişileri seçmesi gerekmektedir. Bu tür evlilikte, ekonomik durum, dini inanç, ırk, eğitim, yaş, Sosyal değerler açısından eşlerin önemli ölçüde birbirlerine yakın ve benzer olmaları istenmektedir. Nitelikler yönünden homojen bir yapı gösteren böyle bir ailede, anlaşmazlık ve çatışma konularının az olacağı, mutlu olma olasılıklarının yüksek olacağı belirtilmektedir. Ayrıca bu tür evliliklerde çıkabilecek sorunlar

etkileşimin kolay olması nedeniyle, gerçekçi ve objektif yaklaşımlarla çözülebileceği, eşlerin birbirlerini anlamalarının daha kolay olacağı düşünülmektedir (Özgüven, 2001).

Evlenilecek adayda kendine benzer özelliklere sahip olunması sayesinde, başarılı bir evliliğe ulaşılabileceğine inanılır. Coornbs (1976) kişilik özellikleri birbirine benzeyen ve benzemeyen çiftleri karşılaştırmış, birbirine benzediklerini düşünen çiftlerin evliliklerinde daha mutlu olduklarını ileri sürmüştür. Batılı araştırmalardan elde edilen bulgularda, “eşler arasında algılanan benzerlikler arttıkça evlilik kalitesinin arttığı” görüşü önem kazanmaktadır (akt: Yılmazçoban, 2010).

Zıt Özellikler Kuramı: Eş seçiminde, "zıt özellikler kuramına" göre, eş seçiminde bireylerin kendilerinde olmayan niteliklere sahip olan kişileri seçmelerinin evlilik başarısını artıracığına inanılmaktadır. Zıtların birbirinden hoşlanacağı, yönlendirici bir erkeğe, itaatkar bir kadının cazip gelebileceği ifade edilmektedir. Eş seçiminde tarafların birbirine zıt özelliklere sahip olmalarının yararlı ve geçerli olacağı, nitelikleri zıt olan çiftlerin bir araya gelmesi durumunda konuşulan konu ve yaşantılar da çeşitlilik ve zenginlik kazanacağı belirtilmektedir. (Özgüven, 2001).

Eş adaylarının birbirlerine uygun ya da farklı olan kişilik ve karakter özelliklerinin, cinsiyet farklılıklarından, yetişme tarzlarından, eğitim durumundan, psikososyal farklılıklardan, dini inanışlardan, sosyo kültür yapısından ve coğrafi konumlardan etkilendiği ve böylece biçimlendiği görülmektedir. Çiftlerin birbiriyle uyuşan ya da farklı kişilik özellikleri ilişkilerini etkilemektedir. Eşin, olumlu ya da olumsuz kişilik özelliklerinin neler olduğunun bilincinde olunması gerekmektedir. Bu alandaki evlilik bilinci sayesinde çiftler, benzer ve farklı özelliklerinin farkında olarak evliliklerinde, birbirini tamamlayan ya da kendilerine iyi davranan kişileri seçerek mutluluğa ulaşacaklardır (Yılmazçoban, 2010).

Birbirini Tamamlayan Gereksinimler Görüşü: Birbirlerini tamamlayan gereksinimler kuramı, eş seçiminde, bireysel "gereksinimlerin doyumu"nun önemli olduğunu, benzeyen ve birbirlerini tamamlayan özellikleri olan eşleri başarıya götüreceğini

belirtmektedir (akt. Özgüven, 2001). Bireylerin temel gereksinimlerinin birbirinden farklı ve bazı gereksinimlerinde diğerlerinden daha önemli olduğunu belirtmekte, cinsiyete göre de bazı gereksinimlerin erkekler, diğer bazılarının ise kadınlar için daha önemli olduğuna işaret etmekte, kişilerin birbirlerine "benzeyen" ve birbirlerini "tamamlayan" gereksinimler nedeniyle karşılıklı olarak birbirlerinden hoşlanacakları vurgulamaktadır (Özgüven, 2001).

Uyaran-Değer-Rol Kuramı: Bu kuramın adındaki, "uyaran", "değer", "rol" sözcükleri, çiftlerin birbirlerini tanımaya yönelik "kur yapma ve arkadaşlık" döneminin üç aşamasını vurgulamaktadır. "Uyaran-değer-rol kuramını" geliştiren Murstein (1982)'a göre, eşler, kendilerine en iyi davranmaya çalışan, bireyleri seçerler. Eşler, birbirlerinin "yarar" ve "sadakatinin", aralarındaki ilişkilerin farklı noktalarında test ederler ve denerler. Bu, eşi sınama ve gözden geçirme süreci, tarafların birbirlerine "kur yapma" döneminin yukarıda belirtilen üç aşaması içinde gerçekleştirilir. "Uyaran" dönemi kadın ve erkeğin ilk tanıştığı ve birbirini gördüğü ve ilk izlenimlerin alındığı dönemdir. Başlangıç değerlendirmeleri tarafların dış görünümü, sosyal ve zihinsel özelliklerine göre yapılır. Eğer ilk izlenim iyi ise ikinci dönem "değerlerin karşılaştırılması" dönemine geçilir. Bu dönem kişilerin ilgi, tutum, inanç ve gereksinimlerinin birbirine uygunluğunun belirlendiği ve "sözel" olarak ifade edildiği bir dönemdir. Son dönem veya "rol dönemi" esnasında eşler, evlilikte ve birliktelikte "birbirini tamamlayıcı" veya "birbirine uyan rollerinin" olup olmadığını test edip denerler ve eş seçimi konusunda bir sonuca ulaşırlar (Özgüven, 2001).

Özetle, eş seçimi hangi kriterler doğrultusunda yapılırsa bireylerin daha mutlu olacağı ve daha sağlıklı evlilikler yapılacağı konusunda farklı kuramların görüşleri mevcuttur. Her kuram kendi ekseninde doğru eş seçimi konusuna açıklık getirmiştir.

2.1.2. Eş Seçimini Etkileyen Faktörler

Eş seçme kararının alınmasındaki kuramsal görüşlerden de yola çıkarak şu sonuca ulaşmak mümkün görünmektedir: Eş seçimine ilişkin kararlar yıllar içinde ve kişiden kişiye, kültürden kültüre göre değişiklik gösterse de bazı öncelikler her zaman ve her

kültürde çok önemli olmaya devam etmektedir. Ülkemiz için eş seçimi kararında gözden geçirilmesi gereken önemli faktörleri şu şekilde sıralamak mümkündür.

1. Evlenilecek kişiye yönelik hissedilenler ve düşünülenler: Kişi, evlenmeyi düşündüğü kişiye ilişkin duygu ve düşüncelerini onunlayken ve onsuzken olmak üzere değerlendirmeye çalışmalıdır. O kişiye karşı düşündükleri ve hissettikleri olumlu duygu ve düşünceler olmalıdır. Örneğin, "O iyi bir insan, onu çok beğeniyorum, onunla birlikte mutlu oluyorum, kendimi iyi hissediyorum, onsuzken onu özledim, keşke şimdi yanımda olsaydı, onun sahip olduğu özellikleri takdir ediyorum, hayranlık duyuyorum, ona çok önem veriyorum, onun için endişeleniyorum," gibi (Yavuzer, 2010). Eş adayına karşı hissedilenin, arzu ve ihtiras düzeyinde kalmaması; ilişkide asıl olması gereken duygunun, gerçek sevgi olması önemlidir. Bunun içinde eş adayına duyulanın karıştırılmadan açıkça tespit edilmesi gerekmektedir (Yılmazçoban, 2010).

2. Evlenilecek kişinin fiziksel özellikleri: Evlenilecek kişinin fiziksel özellikleri kapsamında boyu, kilosu, vücut yapısı ve yüz güzelliğine ilişkin değerlendirmeler yapılır. Kişinin, evlenmeyi düşündüğü kişinin fiziksel özelliklerini nasıl bulduğu, beğenip beğenmediği de son derece önemlidir. Çünkü bu durum o kişiye hissedilenlerin yanı sıra o kişinin yanında hissedilenleri de etkileyecektir. Araştırma sonuçlarında da görüldüğü gibi evlenilecek kişinin fiziksel görüntüsü, özellikle erkekler tarafından vazgeçilemez bir öncelik olarak algılanmaktadır (Yavuzer, 2010).

3. Evlenilecek kişinin kişilik özellikleri: Eş seçimine ilişkin kararda, evlenilecek kişinin fiziksel özelliklerinin yanı sıra, kişilik özellikleri de son derece önemlidir. Zamanla bu özelliklerde değişiklik olsa da kişiliği oluşturan temel yapı taşlarının aynı kalacağı varsayılabilir. Eğer kişi için evleneceği kişinin sevecen, güvenilir, dürüst, saygılı, hoşgörülü, iyi niyetli, sabırlı, öfkesini kontrol edebilir, ka-ba kuvvete başvurmayan biri olması önemliyse, eş seçimi kararında bu özellikleri mutlaka aramalıdır. Evlenmeyi düşündüğü kişi bu özelliklere sahip değilse, nasıl olsa yıllar içinde bu özelliklerin kazanılacağı düşünülerek eş seçimi kararı

verilmemelidir. Çünkü, kişi için önemli olan ancak karşısındakinde evlilik kararı aşamasında olmayan özelliklerin ileriki yıllarda olup olmayacağını kimse garanti edemez (Yavuzer, 2010).

Eşin narin ve kibar olması açısından her iki cinsiyet, eşlerinin kibar olmasını istemektedir. Nazik ve kibar olma tercihi, karı koca her ikisi tarafından istenen, önemli kişilik özelliklerinden olmakla birlikte, kadın için daha çok önem taşımaktadır (Yılmazçoban, 2008).

4. Evlenilecek kişinin eğitimi: Evlenilecek kişiyle benzer veya yakın eğitim düzeyine sahip olmak da eşler arasındaki anlaşma ve uyum için son derece gerekli özelliklerden biridir. Kişilerin eğitim düzeylerinin yakınlığı onların zihinsel kapasitelerinin, olayları ele alış biçimlerinin ve verecekleri kararların da daha benzer ve uyumlu olmasını sağlayacaktır (Yavuzer, 2010). Evlenmek isteyen iki kişinin eğitim düzeyleri arasında aşırı fark olması, ilgi, ihtiyaç ve arkadaşlık gibi alanlarda farklı olmaları sonucunu doğurmaktadır (Özgüven, 2009). Kısaca, eşlerin eğitim düzeylerinin birbirine yakın olması sağlıklı bir evlilik için önemlidir diyebiliriz.

Bacanlı (2002), eşlerde istenen özellik ve tercihlerin neler olabileceğini incelemiştir. Bu araştırma örneğinde, bekar kız ve erkeklerin eşlerinde aradıkları bazı özellikler sorulmuştur. Değişik özellikler yönüyle kız ve erkek öğrencilerin verdikleri cevaplar, hem yaşanan şehre göre hem de cinsiyete göre, farklılık göstermektedir. Ancak karşı cinsiyetlerde aranan öğeler kişisel özelliklere göre biçimlenmektedir. Kızlar benzer eğitim geçirmeyi, önemsemektedirler. Bu da onların, muhtemelen kendilerinden daha az eğitim görmüş biriyle evlenmek durumunda kalmak istemeyişindedir. Özellikle eğitim görmüş kızların toplumsal yapıdaki tavrı genellikle bu yönde olmaktadır. Kadınlar erkeğin kendilerinden düşük eğitimde olmasını, istememektedir. Bu durum Yılmazçoban'a ait çalışmada kadınların eşlerinde, erkeklere göre daha fazla iş/ meslek sahibi olmalarını tercih ettiklerini ortaya koymaktadır. Eğitim düzeyi ile iş/ meslek ailede statü ve rol dağılımını etkilemektedir (Yılmazçoban, 2008).

5. Evlenilecek kişinin ailesinin sosyo-ekonomik düzeyi ve yapısı: İnsanlar yıllarca içinde yaşadıkları, kişiliklerinin temel taşlarını oluşturan ailelerinden edindikleri izleri, evlilik yaşantılarına da kaçınılmaz olarak taşırlar. Eğer evlenmeyi planlayan çiftlerin aileleri eğilim, gelir ve kültür düzeyi gibi yönlerden birbirlerinden çok farklı değillerse, çiftler için uyum daha kolay olabilmektedir. Kişi, ailesinin sahip olduğu ve ona aktardığı değer ve önceliklere benzer bir ailede yetişmiş biriyle daha kolay anlaşabilecektir. Bunun bir diğer önemli yanı da benzer özelliklere sahip dünürlar arasında sıkıntılar da daha az olacağından, çiftlerin de ilişkileri bu uyumdan olumlu yönde etkilenecektir (Yavuzer, 2010).

6. Evlenilecek kişinin yaşı (aradaki yaş farkı): Eş seçimine ilişkin kararda, evlenmeyi düşünen çiftler arasındaki yaş farkı da diğer önemli bir boyuttur. Aradaki yaş farkının fazla olması, genel olarak kişilerin yaşam döngüsü içerisinde buldukları aşamaları, hayata bakış açılarını etkileyeceğinden uyumu zorlaştırıcı bir etmen olarak da değerlendirilebilir (Yavuzer, 2010). Bu konudaki edinilmiş bilgilere bakıldığında; erken evlilikler ile on yılı aşan yaş farkı olan evliliklerin problemlili olma olasılığının yüksek olabileceği kabul edilmektedir (Özgüven, 2009).

7. Evlenilecek kişinin ekonomik bağımsızlığa sahip olması: Günümüzde artık evlenilecek kişide aranması gereken bir özellik olmaktan öte bir ön koşul niteliğindedir. Geçmişten farklı olarak, ekonomik özgürlük sadece erkeğin sahip olması gereken bir özellik değil, evlenmeyi düşünen her iki cinsin de sahip olması gereken bir önkoşul olarak algılanmaktadır (Yavuzer, 2010). Bu konuyla ilgili olarak, öğrencilere “ekonomik bağımsızlığını henüz elde etmemiş kişiler evlenmeli midir?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Cevaplar cinsiyete göre değerlendirildiğinde; kızların %81’i erkeklerin %75’i “hayır” cevabını vermiştir (Özgüven, 2009).

8. Evlenilecek kişinin dini inancı: Kişinin hayatında dini inançları çok önemli bir yere sahipse, dini inançları doğrultusunda yaşamını sürdürmeyi planlıyorsa, bu kişinin başka bir dini inanca sahip veya kendisiyle aynı dinden ancak aynı ölçüde dindar olmayan biriyle evlenmesi de evlilikte sorun yaratacaktır. Evlilikteki dini inanç farklılıkları, özellikle taraflardan biri veya her ikisinin farklılıklara karşı katı,

hoşgörüsüz tutumu ile de birleşiyorsa, bu farklılıktan ötürü yaşanacak sorunlar kaçınılmaz olacaktır. Örneğin günlük yaşam alışkanlıklarından yiyecek içecek tercihlerine, yaşanacak bölgeden evlilik törenine, çocuğun dininin, isminin, dini eğitiminin ne olacağına varıncaya kadar uzlaşılması gereken birçok konu olacaktır (Yavuzer, 2010).

9. Evlenilecek kişinin siyasi görüşü: Dini inanç farklılıkları ve bu farklılıklara ilişkin sahip olunması gereken hoşgörü, siyasi görüş farklılıkları için de geçerlidir. Eğer kişi belli bir siyasi düşüncenin çok ateşli bir savunucusu ve taraftarı ise, farklı görüş ve düşünceden biriyle uyum içinde yaşaması güç olacaktır. Bu tür problemlerde, taraflardan biri diğerinin durumunu kabul edip uyum gösterebiliyorsa veya bu farklılık her iki taraf için de önem taşııyorsa, çiftler için problem oluşturmayabilmektedir (Yavuzer, 2010). Kısacası, dini veya siyasi görüşlerdeki katı farklılıklar taraflardaki günlük yaşantıyı etkilediğinden, sağlıklı bir evlilik ilişkisinin sürdürülmesinde sorunlar yaratabilir.

10. Evlilik kararına ilişkin olarak ailelerin tutumu: Eş seçiminde ailelerin dolaylı ve doğrudan etkilerinden söz edilebilir. Dolaylı yoldan etki; çocukluk döneminde yaşanan olayların şekil verdiği düşünce ve davranış kalıplarıyla gerçekleşir. Kadının erkek, erkeğin de kadın modeliyle ilgili davranış ve düşünce kalıplarını daha çok anne ve baba şekillendirir. Ailenin doğrudan etkisi ise, çocuğunun eş seçimi kararını vermesinde anne ve babanın bu karara doğrudan müdahale etmeleridir. Geleneksel aile yapımızda çocuğu evlendirme görevi hem maddi hem de manevi anne babanın görevi olarak algılandığından eş seçimi sürecinde aile önemli bir rol üstlenir (Tarhan, 2010).

Ailelerin onayının, ilişkiye ve evlenilmesi planlanan kişiye yönelik bakış açılarının o evlilik için her zaman önemli olacağı unutulmamalıdır. Aileler için çocukları, çok iyi tanıdıkları ve en az kendileri kadar mutlu olmalarını istedikleri çok değerli varlıklarıdır. Evlenmeyi planlayan çiftler, ailelerinin karşı çıktıkları bir eş seçimi ve evlilik kararı durumunda, bu karşı çıkışın nedenlerini anlamaya, dinlemeye çalışmalıdırlar. Bu nedenlerde aileler tarafsız, doğru düşünüyor da olabilirler. Belki

evlenme kararı veren kişiler yaşadıkları yoğun duygusal nedenlerden ötürü, tarafsız ve doğru düşünemiyor olabilirler. Ancak bazen ailelerin de duygusal ve yanlış davranabileceklerini de unutmamak gereklidir. Böyle bir durumda da tüm taraflar için bir süre beklemek, hem hissedilenleri tartma, hem de kişileri ve kararı daha iyi değerlendirme açısından faydalı olacaktır. Ancak ailelerin, çocuklarının eş seçimine, evliliğe ilişkin kararlarına karşı olsalar bile, sergileyecekleri tavır ve yaklaşımda çok özenli olmaları gereklidir. Aile, çocuğunun kararını ve tercih ettiği kişiyi acımasızca eleştirip yargılamadan, çocuğunun bu kararı yeniden gözden geçirmesine yardımcı olmalıdır. Kararı engellemek veya karara karşı çıkmak yerine, kararın acele verilmesini önlemeye çalışmak daha doğru olacaktır. Evlenmeyi düşünen çift de, aile de birimlerine zaman tanımalıdır. Tüm taraflar için geçirilecek daha fazla zaman, daha doğru karar almada veya vermiş oldukları kararı doğru olup olmadığını anlamada faydalı olacaktır. Bazen ailelerin söylediklerini çocuklarının kabul etmesi, bazen de çocuklarının tercihlerini, doğrularını ailenin kabul etmesi zaman alabilmektedir (Yavuzer, 2010).

11. Sanal Dünyanın Etkisi: Günümüzde, TV ve cep telefonu gibi yeni iletişim araçları kişiyi her geçen gün daha fazla etkilemektedir. İnternet'in yaygınlaşması da, çok önemli bir etkileşim ve iletişim ortamının oluşmasını sağlamıştır. İnternet'te chat arkadaşlıkları sayesinde, sanal iletişimlerle arkadaşlık ve eş seçimi yapılmaktadır. Sanal ortamda tutkular ile mantık arasındaki denge, tutkudan yana bozulmaktadır. Dolayısıyla ciddi bir evlilik için tercih edilmemesi gereken sahte bir ortam oluşturmaktadır. Bu yolla arkadaşlık ve eş seçiminde bulunmanın olumsuzluğu, sanal ortamın sadece tanışmak için kullanılması durumunda ve sonrasında tanışılan kişiyle, sağlıklı gerçek ilişkiler kurmak şartlarına bağlı olarak, azaltılabilir. İnternet'in eş seçimindeki başarıya, sadece tanışmak amaçlı kullanılması, sanaldaki duyguların etkisinde kalınmaması, kişinin kendini saklamaması ve tanışmadan sonra da gerçek arkadaşlık ilişkisi kurulması durumunda, olumlu etkisi olabilecektir (Yılmazçoban, 2010).

2.2. EVLİLİK VE EVLENME

İki veya daha fazla insan arasında hukuken kabul edilen veya toplumca onaylanan, taraflara çeşitli hak ve yükümlülükler veren ve genellikle cinselliği de içeren bir ilişkidir. Toplumsal bir kurum olan ve toplumun yeniden üretimini hedefleyen evlilik, ailenin temeli kabul edilir (Budak, 2005).

Sosyal yaşamın bir parçası olan evlilik, bireylerin uyum sağlamasını gerekli kılan bir beraberliktir. Ruhsal, duygusal, cinsel ve sosyal ilişkileri içeren evlilikte uyumun sağlanmış olması eşlerin fiziksel ve ruhsal sağlıklarının temelini oluşturan önemli etmenlerdendir (Kalkan, 2002). Evlilik, Türk Medeni Kanunu'na göre evlenmeye ehil erkek ile kadının, yetkili kanuni merci önünde yapmış oldukları çift taraflı (TÜİK, 2007), iki şahit huzurunda gerçekleştirilen bir evlilik sözleşmesi ile kurulan karşı cinsten iki insanın özgür iradeleriyle hayatlarını birleştirdikleri akittir (Çiftçi ve Biçici, 2005).

Evlilik, bir erkek ve bir kadın arasında toplum tarafından onaylanmış ilişki (Kottak, 2001); karşılıklı dayanışma, toplumsal onaylama sonucunda gerçekleşen bir sözleşme ve toplumsal yasaklamaların tamamen dışında tutulan cinsel ihtiyaçların doyuma ulaştırıldığı bir kaynaşma durumu (Özügurlu, 1985) olarak tanımlanmaktadır. Güvenç de (1984) evliliği tanımlarken, toplumsal normlara göre onaylanmış bir bağın kurulması ve doğumla sonuçlanabilen cinsel ilişkinin toplumsal normlara uygun duruma getirilmesi olarak tanımlamaktadır (akt. Sardoğan ve Karahan, 2005).

Özgüven (2009) evliliği bir iletişim sistemi olarak değerlendirmektedir. Buna göre bu sistemin canlılığı karı-koca arasında sözlü-sözsüz uygun bildirim ve mesajların alınıp verilmesiyle ölçülür. Eşlerin birbirlerine ruhsal, toplumsal ve cinsel beklentilerini ve mesajlarını ortaya koymaları, dile getirebilmeleri için karşılıklı etkileşim içinde olmaları gerekir. Uyumlu bir evlilik her şeyden önce sağlıklı bir iletişimle gerçekleşir. Sağlıklı ve normal bir iletişimin bulunmaması, karı-koca arasındaki sorunları algılayıp kavrayamamaktan ve iletişim bozukluğundan

kaynaklanır (Bal, 2007). Evlilik sisteminin üyesi olmak kolay değildir. Çünkü bu sisteme girildiği andan itibaren bir insanın üstlendiği sorumluluklar da önemli ölçüde artar. Ama insanlar evlenirken olumsuz örnekleri hiç düşünmez ve geleceğin mutlaka mutlu günlerle dolu olacağına inanırlar (Geçtan, 2006).

Evlilik, hayatın bir dönüm noktası ve yeni bir ailenin kurulmasıdır. Aile, toplumsal hayatın çekirdeğini oluşturmaktadır. Bu çekirdeğin oluşması, evlenme olgusu ile gerçekleşmektedir. "Toplumların kültürel ve ekonomik, yapısı, yerleşim düzeni, üretim ilişkileri, gelenek ve görenekleri, evlenme biçimlerinin oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Her toplum, kendi yapısına uygun evlenme biçimlerini tercih ederken, kişisel anlayışına ters düşecek evlenme biçimlerini de engellemeye çalışmaktadır. Buna rağmen çok farklı evlenme biçimleri vardır. Türk aile yapısında, üyeler arasında saygı, sevgi, dayanışma, yardımlaşma, usulüne uygun evlilik (söz kesme, nisan, nikâh, düğün, akrabalık gibi) ve sapmalardan uzak bir aile yapısı, ailede bulunması gereken uygulama ve değerler arasında sayılabilir (Tezcan, 2000).

Sezen (2005)'e göre; toplumsal değişme sürecinde, endüstrileşme ve kentleşme önemli rol oynamaktadır. Türkiye'de kültürel değişmelerin yoğun görüldüğü büyük kentlerde tanışıp evlenme giderek yaygınlaşırken, gelenekselliğin ağır bastığı yörelerde çok farklı evlenme biçimlerine rastlanılmaktadır.

1. Görücü Usulü İle Evlenme: Gelenekselliğin ağır bastığı yörelerde görülen bir evlenme biçimidir. Bu evlenme biçiminde kız seçme girişimi, doğrudan doğruya evlenecek gencin annesi, babası veya diğer yakınları tarafından başlatılmaktadır. Gencin kızı beğenmesi yeterli değildir. Diğer aile bireylerinin de onayını alması gerekmektedir. İlk önemli değerlendirme kızın güzelliği, asaleti, huyu, mahareti ve iffeti konusunda olur. Akrabalık kurmada ailenin ekonomik durumu da gözden uzak tutulmaz. Kız alıp vermenin birbirine denk aileler arasında olması yeğlenir.

2. Kız Kaçırma (Düğünsüz Evlenme): Ailelerin evliliğe kesin karşı çıkması durumunda kız kaçırma olayı gündeme gelir. Bu durum, sosyo-ekonomik ve

diğer sebeplerle en çok kız tarafının engellemesi ile ortaya çıkar. Bu engeller arasında kız tarafının başlık parası istemesi önemli bir yer tutmaktadır. Delikanlı kızla anlaşarak kızı kaçıırır. Kız kaçırmanın diğer bir şekli de kızın rızası olmadan, zorla kaçırılmasıdır.

3. Başlık Parası Karşılığında Evlenme: Başlık Anadolu'nun birçok yerinde, evlenecek gencin kız tarafına ödediği paraya denir. Bu ödeme nakit para yanında; altın, ev, bahçe, tarla veya canlı hayvan (at,koyun,sığır vb.) olarak da gerçekleştirilmektedir.
4. Oturak Alma Evlilik: Erkeğin kızı zorla kaçırması yanında, kızın bohçasını alarak oğlan evine gidip oturması durumu vardır ki buna bazı yörelerde, 'oturak alma' denilmektedir.
5. Baş Örtüsü Kaçırma Yoluyla Evlilik: Yerel adı "*dezmal* kaçırması" olan bu adete göre; çeşmede, evde veya yoldayken, bir kızın baş örtüsü delikanlı tarafından zorla kaçırılırsa, baş örtüsü kaçırılan kızın iffeti (kızlığı) bozulmuş sayılır. Oğlanın ailesi, kız tarafıyla anlaşmak zorundadır. Aksi taktirde silahlı çatışmalar ve kan dökülmeleri kaçınılmaz olur.
6. Beşik Kertme Evliliği: Ülkemizde rastlanılan evlenme biçimlerinden birisi de "beşik *kertme*" evliliğidir. Birbirini çok seven eş-dost, komşu veya yakınlar, çocukları henüz beşikte iken, beşiklerine birer kertme(işaret) vurarak kız ve oğlanın haberi olmadan nişanı gerçekleştirirler.

Yukarıda sıralanan evlilik biçimleri dışında: taygeldi evlilik, kuma getirme evliliği, berder (bedel) evliliği, kepir (yaban değişimi) evliliği, ölen kardeşin karısıyla evlenme, baldızla evlilik, içgüveyi evliliği, yetim evliliği, yakın akraba evliliği, oldu bitti evlilik, para karşılığı evlenme, kan parası karşılığı evlenme, oç alma karşılığı evlenme, çok eşli evlilik, anlaşmalı evlilik, hileli evlilik, han yoluyla eş seçme (evlenme), tercihli evlilik, yabancı ile evlilik, metres edinme evliliği, muta evliliği, dış güveyi evliliği, dul evliliği, tanışıp anlaşarak evlenme, televizyon evliliği gibi evlilik biçimleri de ülkemizin çeşitli bölgelerinde görülmektedir (Sezen, 2005).

Türk toplumunda geleneksel evliliklerden modern evliliklere doğru gelişen bir eğilimin olduğu görülmektedir. DPT'nin raporlarına göre daha iyi eğitilmiş, şehirde yaşayan gençler arasında, aileler tarafından düzenlenmiş evlilik oranlarında düşme olduğu saptanmıştır (İmamoğlu & Yasak 1997). Daha iyi eğitilmiş kadınların eşlerini kendileri seçmeyi, ileri yaşlarda evlenmek istemelerinin yanı sıra, evin geçimini sağlama konusunda paydaş olmayı, ailede alınacak kararlara daha çok katılmak istedikleri belirlenmiştir (İmamoğlu, 1993; akt. Gazioğlu, 2006)

2.2.1. Evliliğin Amacı Ve İşlevleri

Bir yaşam biçimi olarak evlilik olgusuna birbirinden çok farklı kültürlerde evrensel düzeyde rastlanması, evliliğin toplumda çeşitli işlevleri yerine getirmesinden kaynaklanmaktadır. İki insanın bir araya gelmesiyle aynı zaman ve mekan paylaşılmaya başlanır. Diğer bir deyişle, iki kişiden oluşan bir psikolojik sistem kurulmuş olur. İki kişinin evlenerek bir araya gelmesindeki amaç, tarafların psikolojik, fizyolojik ve sosyolojik açıdan birbirlerinin ihtiyaçlarını giderecek bir ortam yaratmalarıdır (akt. Canel,2007).

Kadınlar da erkekler de kendilerine özgü nedenler, düşünceler ya da bir takım hesaplar sonucu evlilik yaşamından bir şeyler bekledikleri, bir şeyler umdukları için evlenmeye karar vermektedirler. Böylece evlilik yaşamından beklenenler, evliliğin amacı insandan insana değişmektedir (Ceylan, 1994). Bireyler kişilik, ırk, kültür, bireysel tarih ve önceki tecrübeleri, alışkanlıklar, tercihler, davranışlar ve değerler gibi boyutlarda birbirlerinden büyük ölçüde ayrılırlar. Bireylerin bu özellikleri, kurdukları evliliklerine getirdiklerini farz etmek yanlış olmaz (Bradbury ve Karney, 2004).

Evlilik oldukça karmaşık bir ilişki biçimidir. Hem bir beraberlik duygusu içinde birlikte, hem de kendi özerkliğini koruyarak bireyselce hareket etmeyi gerektirir. Çiftin güç ilişkilerini nasıl dengede tutacaklarını, beraberlik duygusu içerisinde nasıl hareket, edeceklerini, hatta bir sonraki jenerasyonu oluşturacak çocuklarını nasıl

büyütüp eğiteceklerini öğrenmelerini gerektirir. Evliliğin temel işlevleri arasında, cinsel yaşamın sağlıklı olarak düzenlenmesi, soy çizgisi, cinsiyet rolleri ve iş bölümünün belirlenmesi, ekonomik üretim ve tüketim etkinliklerinin düzenlenmesi gibi temel görevler sayılabilir. Evliliğin gereği ve nedenleri düşünüldüğünde, evlilik yaşamının, iki kişinin biyolojik, sosyal ve psikolojik gereksinim ve güdülerini doyumayı amaçladığı görülmektedir. Evliliğin temel işlevleri arasında biyolojik bir gereksinim olarak yer alan cinsel güdüyü doyumak, evliliğin en önemli görevlerinden birisidir. Evlilikte eşler sosyal gereksinim olarak birlikte güven içinde olma, korunma, dayanışma içinde olduklarını hissetme, geleceğe güvenle bakabilme, toplumda bir yer edinebilme, birbirlerinden onur ve kıvanç duyabilme gibi, bireylerin destek, korunma ve yaşam gereksinimlerini de doyum olanağı bulurlar. Evlilikte birçok psikolojik ihtiyaç da doyurulmaktadır. Kadın ve erkeğin her ikisi de sevmek, beğenilmek isterler. İnsan için en önemli gereksinimlerden biri olan sevgi, özellikle evlilik ilişkileri içinde doyuma ulaşmakta, taraflar kendilerini eşlerine adamakta, acı ve tatlı yaşantılarını paylaşabilmekte ve birlikte olma hazzı duymaktadırlar (Özgüven, 2000).

İnsan varlığını anlamlı kılan onun başkalarıyla kurduğu, sürdürdüğü, paylaştığı ve geliştirdiği ilişkilerdir. Özügürlü'ya göre toplumsal bir varlık olan insanın karşı cinsten başka bir insanla mutlu olma beklentisi, karı koca ilişkisinde, yani evlilik kurumuyla ortaya çıkmaktadır. Böyle bir ilişkiyi başlatan, sürdüren ve anlamlı kılan evlenme güdüsü vazgeçilmez, güçlü ve köklü bir toplumsal bilinçlenmeye dayanmalıdır (akt. Ceylan, 1994).

Özetle, evliliğin sosyal, psikolojik, biyolojik yönlerden birçok ihtiyacı karşılama işlevi olduğu; kadın ve erkeklerin de kendilerine özgü duygu, düşünce ve ihtiyaçları doğrultusunda umduklarını bulabilmek için evlilik yaptıkları söylenebilir.

2.2.2. Evlilikte Eşlerin Uyumunu

Evlilik uyumu, evlilik doyumu, mutluluğu, evlilik bütünlüğü kavramları evlilik ilişkisinin kalitesini tanımlamak için kullanılan kavramlardır. Evlilik kalitesi kavramı evlilik doyumu, evlilik uyumu ve evlilik bütünlüğünü de kapsayan genel bir kavramdır. Evlilik kalitesi, evli çiftlerin ilişkilerinin öznel değerlendirilmesi olarak tanımlanır. Yüksek evlilik kalitesinin, iyi uyum, yeterli iletişim, evlilik ilişkisinde yüksek doyum ve mutluluk derecesi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Evliliğin niteliğini yordamada uyumun daha önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle evliliğin niteliğini değerlendiren çalışmalarda sıklıkla çift uyumunu değerlendiren ölçekler kullanılmaktadır (Erbek, Beştepe ve ark., 2005).

Uyumlu bir evliliğe bağlı olarak gelişen evlilik mutluluğu ve evlilik doyumu, insan yaşamında önemli bir rol oynamakta ve evli bireylerin psikolojik sağlığını yakından etkilemektedir. Evlilik uyumu bozulmaya başladığında bu tablo, eşler ve var ise çocuklar açısından bir yaşam krizine ya da travmaya dönüşmektedir. Bu durum mutlu ya da mutsuz evlilik olgusunu da ortaya çıkarmaktadır. Uyumlu bir evlilik ilişkisi eşlerin evlilikten sağladığı doyumu ve evlilik mutluluğunu etkilerken, diğer değişkenlerle birlikte gittikçe zorlaşan sosyo-ekonomik koşullar karşısında eşlerin psikolojik sağlığını da korumaktadır (Sardoğan ve Karahan, 2005).

Evlilikte eşlerin mutluluk algılarının üst düzeyde olması ve hem evlilikten hem de birbirlerinden hoşnut olarak doyum sağlaması evlilikte uyumu da beraberinde getirmektedir. Spanier (1976) evlilikte uyumu, eşlerin günlük yaşantıya ve yaşantı içinde değişen koşullara uyum sağlaması ve belirli bir süre içinde birbirlerine uygun olarak değişmesi şeklinde tanımlamaktadır. Sabatelli (1988) ise uyumlu evliliği eşlerin birbirleriyle iletişim kurabildiği, evliliğin önemli alanlarında fazla anlaşmazlık yaşanmadığı, anlaşmazlıkların her iki tarafı da hoşnut edecek şekilde çözümlendiği evlilik olarak tanımlamaktadır (akt. Sardoğan ve Karahan, 2005).

Sağlıklı evliliklerin hem bireyler hem de toplumlar açısından önemli olması nedeniyle eşler arasındaki uyum son yıllarda psikolojinin en çok üzerinde durduğu

konulardan biri olmuştur. Fışıloğlu'na (1992) göre bunun nedeni, evlilik uyumunun hem aile içi, hem de aile dışı ilişkilerin belirleyicisi olarak giderek önem kazanmasıdır. Kişilerin evlilik uyumlarının sosyal uyumları üzerinde etkili olduğunu, evlilik uyumu ile sosyal uyum arasında olumlu yönde bir ilişki bulunduğunu gösteren araştırma sonuçları da (Kitamura ve diğer., 1998) Fışıloğlu'nun görüşünü destekler niteliktedir (Güçlü Ergin, 2008).

Eşler arasındaki uyumun, eşler arasındaki mutluluk, etkileşim, anlaşmazlıklar, problemler ve boşanma eğilimi olmak üzere beş faktörde toplandığını belirten Johnson ve diğerleri (akt., Yılmaz, 2001) ise bu beş faktörü aşağıdaki şekilde tanımlamaktadırlar.

1. Bireyin evliliğine ilişkin doyum hissi mutluluk faktörü,
2. Eşlerin günlük aktivitelerin ne kadarını birlikte yaptığını içeren etkileşim faktörü,
3. İlişkideki sözel ve fiziksel çatışmanın sıklığı ve yoğunluğunu gösteren anlaşmazlık faktörü,
4. Eşlerin kişisel özellikleri ya da davranışsal özelliklerinden (kıskançlık, kolay incinme, çabuk sinirlenme, savurganlık, alkol alma gibi) kaynaklanan problemler faktörü,
5. Evliliğin problemlili olduğunu ve boşanma olasılığını düşünme, eş ya da arkadaşlarla boşanma olasılığı hakkında konuşmayı içeren boşanma eğilimi faktörüdür.

Evlilik uyumu, devam eden ilişki sürecinin durumunu, yönünü kavramsallaştırır, hem bir sürekliliği hem de bu süreklilik içinde devam eden hareketi ifade eder. Süreç, bir çifti, süreklilik içerisinde, ileri ya da geri hareket ettiren olayları, koşulları ve etkileşimleri kapsar. Dolayısıyla, çiftler arası uyumu, iyi ya da kötü uyum şeklinde değerlendirilebilecek, belirli bir devamlılık içindeki hareket süreci olarak tanımlayabiliriz. Çiftler arası uyum; çiftler arasında problem yaratan farklılıklar, kişiler arası gerilimler ve kaygılar, çiftler arasında doyum, çiftler arasında bağlılık,

çift olma açısından önem arz eden konularda görüş birliği gibi kıstaslarla belirlenebilecek sürecin çıktısı olarak tanımlanabilir: (Spanier, 1976).

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere evlilik uyumu kavramı tanımlanması oldukça güç bir kavramdır çünkü evlilik uyumu birçok değişkeni içinde barındırmaktadır. Bu nedenle evlilik uyumunun doğasına ilişkin yukarıda yapılan açıklamaların ardından evlilik uyumu ile bazı değişkenler arasındaki ilişkiler hakkında bilgi verilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Özgüven (2000), evlilik uyumu üzerinde etkili olabilecek değişkenleri bireysel değişkenler, aileye ilişkin değişkenler ve sosyo-ekonomik değişkenler olarak sınıflandırmaktadır. Cinsiyet, yaş, evlilik sayısı, ilk evlenme yaşı, sağlık durumu, fiziki görünüş vb. gibi özellikler bireysel değişkenler, eşler arasındaki yaş farkı, evlilik biçimi, çocuk sahibi olup olmama, eşle duygu ve düşünceleri paylaşma, eşle ev işlerini paylaşma, ailelerden sağlanan destek durumu, eşlerin cinsel yaşamdaki doyumları vb. gibi özellikler ise aileye ilişkin değişkenlerdir. Son olarak sosyoekonomik değişkenler de ailenin aylık geliri, gelirin yeterlilik düzeyi, eşlerin öğrenim düzeyi, eşlerin aile gelirine katkısı, eşlerin mesleki durumları, eşlerin yaptıkları işten memnun olup olmamaları vb. gibi özelliklerden oluşmaktadır (Güçlü Ergin, 2008).

Evlilikte eşlerin mutluluk algılarının üst düzeyde olması ve hem evlilikten hem de birbirlerinden hoşnut olarak doyum sağlaması (Sinha, Mukerjee, 1989) evlilikte uyumu da beraberinde getirmektedir. Spanier (1976) evlilikte uyumu, eşlerin günlük yaşantıya ve yaşantı içinde değişen koşullara uyum sağlaması ve belirli bir süre içinde birbirlerine uygun olarak değişmesi şeklinde tanımlamaktadır. Sabatelli (1988) ise uyumlu evliliği eşlerin birbirleriyle iletişim kurabildiği, evliliğin önemli alanlarında fazla anlaşmazlık yaşanmadığı, anlaşmazlıkların her iki tarafı da hoşnut edecek şekilde çözümlendiği evlilik olarak tanımlamaktadır. Nelson-Jones (1986, s.75), insan ilişkilerinin başlama, geliştirme, sürdürme ve sonlandırma şeklinde dört aşama da gerçekleştiğini; uyumlu evlilik ilişkilerinde sonlandırma aşamasının

yalnızca eşlerden birinin ölümüyle mümkün olabileceğini belirtmektedir. Sürdürme aşaması evlilikte yüksek uyumu gerektirmektedir (akt. Sardoğan ve Karahan, 2005).

Evlilik uyumu evliliğin her yönüyle öznel değerlendirilmesi olarak tanımlanabilir. Yani evlilikte isteklerin, beklentilerin, ihtiyaçların karşılanma derecesidir. Eşlerin evlilik değerlendirmelerine ilişkin olan evlilik uyumunun farklı kavramsallaştırılmaları bulunmaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalarda, evlilik doyumu, evlilik uyumu, evlilik mutluluğu, evlilik kalitesi gibi kavramlar eş anlamlı olarak kullanılabilir (Karney ve Bradbury, 1995). Bu farklı kavramlar evlilik uyumunun tanımlanmasında da farklılıkları beraberinde getirmektedir. Bazı çalışmalarda evlilik uyumu bireylerin ilişkilerini değerlendirmeleri olarak ele alınmakta ve içinde bulunulan evlilik ilişkisi hakkında eşlerin duygu, düşünce ve davranışlarına ait ölçümler alınarak incelenmektedir (Hendrick, 1998). Bazı çalışmalarda ise evlilik uyumu eşlerin evliliklerinin niteliğine ilişkin bireysel algıları olarak kabul edilmekte ve eşlerin ilişkilerinden mutlu ve hoşnut olmaları olarak tanımlanmaktadır (Gleen, 1990; akt. Demiray, 2006).

Evlilikte eşler arasında kurulan iletişim ile diğer toplumsal ortamlarda başka insanlarla kurulan iletişim arasında önemli bir benzerlik bulunmaktadır. Diğer birçok değişkenle birlikte eşlerin sahip olduğu insan ilişkileri becerileri, evlilikte uyumu güçlendirmekte ya da yaşanan problemleri neredeyse içinden çıkılmaz duruma getirmektedir. Yapılan bilimsel araştırmalar evlilikte uyum ile eşlerde gözlenen irrasyonel düşünceler (Müller, Zyl, 1991); çocuk yetiştirmede ortaya çıkan fikir uyuşmazlıkları (Jouriles ve Ark. 1991); eşlerden birinde var olan herhangi bir kronik hastalık (Carter, Carter, 1994); eşlerin benzer kişilik özelliklerine sahip olması (Nemecek, Olson, 1999); eşlerin hastalıkları algılama tarzı ve hastalıklar karşısında gösterdikleri tepkiler (Ming, 2002); eşlerden birinde gözlenen yüksek kaygı (Dehle, Weiss, 2002); erkeğin geleneksel cinsiyet rollerinin dışına çıkması ev işlerine yardım etmesi (Mc Govern, Meyers, 2002); eşlerden birinde kısırlık ortaya çıkması (Peterson, Newton, Rosen, 2003) ve ailede engelli bir çocuğun bulunması (Risidal, Singer, 2004) gibi değişkenler arasında da önemli ilişkilerin bulunduğunu ortaya koymaktadır (Sardoğan ve Karahan, 2005).

Tezer (1986) evlilik uyumunu ‘‘bireyin evlilik ilişkisindeki gereksinimlerini karşılama derecesine ilişkin algısı olarak tanımlamaktadır. Russell (1983) uyumlu bir evliliği ‘‘eşlerin eşitlik duygusuna sahip olması, düşünsel ve bedensel yakınlık geliştirmesi koşuluyla gerçekleşebilen bir ilişki ‘‘ olarak tanımlar. Howkins (1968:648) ise evlilik uyumunu, eşlerin evliliklerinin tüm yönlerini gözden geçirdiklerinde öznel olarak hissettikleri memnuniyet olarak tanımlamaktadır. Journal of Personality and Social Psychology (2003)de yer alan çalışma 1984- 1995 yılları içine 24 bin bireyle yapılmış, evliliğin bireyin mutluluğuna davetiye çıkarmadığı, ancak düğünden sonra bireylerin kısa bir iyilik dönemleri geçirdikleri ve nihayetinde evlenmeden önceki durumlarına dönecekleri, evlenmeden önceki yaşamlarından memnun olanların evliliklerini sürdürebilmelerinin olası olduğu açıklanmaktadır (akt. Demiray, 2006).

Eşler arasında uyum, ilişkideki tüm alanları etkileyebilen önemli etkenlerden biridir. Zamanla, eş ilişkisinde olumlu ve olumsuz faktörlerin birlikte işlerlik gösterdiği bir denge kurulmakta, bu dengeler sistemi evliliği sürdürücü ya da bozucu rol oynayabilmektedir. Eş ilişkileri içerisinde sabit bir işlev gören bu dengeler, sosyal, ekonomik, kültürel ve bireysel (hastalık, kişilik, sadakatsizlik vs) kökenli bozucu etkenlerle sarsılabilmekte, özellikle kırılgan bir zemin üzerine kurulmuş evlilikleri sonlandırabilecek kadar güçlü olabilmektedir. Bazen de kurulmuş olan dengeler eşlerden birinin bireysel patolojisi üzerine bina edilebilmekte, tedavi gören eşin kalkınması ile sistem çöküntüye uğrayabilmektedir (Gülsün, Ak ve Bozkurt, 2009).

ABD’de insanların psikolojik yardım için başvurma nedenleri arasında, evlilikte yaşanan uyumsuzluğun en sık bildirilen nedenlerden biri olduğu ve 1987 yılı içinde evlenenlerin yarısı kadar da boşanma gerçekleştiği belirlenmiştir. Uyumsuz evli çiftlerin evlilik ilişkilerindeki doyumun olumsuz olaylardan kolaylıkla etkilendiğini gösteren çalışmalar vardır. Evlilik ilişkisindeki yüklenme örüntüleriyle ilgili araştırmalar, eşin bir olayla ilgili açıklamalarını içeren (örneğin eş davranışı) nedensellik yüklemeleri ile sorumluluk yüklemelerine odaklanmaktadır. Nedensellik yüklemesi, olayı veya davranışı neyin ortaya çıkardığı sorusuyla ilgilidir. İnsanların başkalarının davranışlarına yükledikleri nedenler, evlilik yaşamı, iş yaşamı gibi

alanlarda oldukça farklılık göstermektedir. Kişiler, neden oldukları sonuçlardan aynı zamanda sorumlu tutuldukları için nedensellik ve sorumluluk kararları arasında yüksek bir ilişki olduğu dikkati çekmektedir (Gülsün, Ak ve Bozkurt, 2009).

Evlilik çeşitli kültürlerde farklı şekillerde anlamlandırılmıştır. Bugün modern evlilik, Tutarel-Kışlak (1999) tarafından eş seçiminde ve ilişkide özgürlük, cinsellikte eşitlik ve yakın ilişki gibi özelliklerle tanımlanmıştır. Evlilik gitgide bireyselleşmekte ve eşler bu ilişkide kimin ne yapacağını önceden belirlemek istemektedirler. Ancak, ailelerinin önerisini mi, yoksa arkadaşlarının yaptıklarını mı ölçüt olarak alacaklarını bilemediklerinden, ikilem yaşamakta ve kaygıları artmaktadır. Günümüzde pek çok eş ne pahasına olursa olsun kazanma, güçlü olma zihniyeti geliştirmektedir, ancak bu uzun vadede başarısız olmakta ve evlilik uyumları bozulmaktadır. Evlilik uyumu, bir evliliğin zorunlu ve gönüllü niteliklerinin bir dengeye ulaşmasıdır. Mutlu eşler ne denli birbirlerini istedikleri için evlendiklerini belirtse de, her evlilikte gelenek, görenek ve yasalara bağlı bazı zorunluluklar vardır. Bir evlilik tümüyle gönüllü veya tümüyle zorunlu bir ilişki haline gelmişse, bu evlilikte uyumun bozulması, sorunların çıkması kaçınılmaz olur. Böylece, evliliğin tüm heyecanı ortadan kalkmaya ve eşler arasında çatışmalar çıkmaya başlar (Bal, 2007).

2.3. AİLE KAVRAMI

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nün Türkiye İstatistik Kurumu işbirliği ile hazırladığı 2006 yılı Türkiye Aile Yapısı Araştırması Raporu'na göre aile; evlilik, kan bağı ve yasal yollarla birbirine bağlı, karşılıklı hak ve yükümlülüklerle bir arada yaşayan insan topluluğudur (Türkiye Aile Yapısı Araştırması, 2006).

Toplum temel birimi olan “aile”, kavram olarak tek başına kullanıldığında toplumun farklı kesimlerinde farklı anlamlar ifade etmektedir. Genellikle aile denildiğinde “ana-baba ve çocuklardan oluşan” çekirdek aile anlaşılır. Farklı kişilerin ve grupların aileye bakış açısı farklı olduğu için aile tanımları da çeşitlilik göstermektedir (akt.Ağacık, 2007).

Aile, üyelerinin arasında evlilik, kan bağı ve çocuk bağları olan, aynı çatı altında yaşayan, içinde bulunduğu toplumla iletişim ve etkileşimde bulunan, kendine özgü inançlara ve değerlere sahip bireylerin oluşturduğu en küçük toplumsal kurumdur (Dönmezer, 1999).

Başka bir tanıma göre aile, içinde insan türünün belli bir biçimde üretildiği, topluma hazırlanma sürecinin belli bir ölçüde ilk ve etkili biçimde cereyan ettiği, cinsel ilişkilerin belli bir biçimde düzenlendiği, eşler ve anne babalarla (ailenin biçimine göre başka yakınlar) arasında belli bir ölçüde içten, sıcak, güven verici, ilişkilerin kurulduğu, yine içinde bulunulan toplumsal düzene göre etkileşimlerin az ya da çok bir ölçüde yer aldığı bir toplumsal kurumdur (Ozankaya, 1991).

Toplumun sağlıklı oluşu ailenin sağlığı ve mutluluğu ile yakından ilgilidir. Aile, üyelerinin duygusal ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Birbirlerini destekleme, dayanışma içinde olma, maddi ve manevi yardımlaşma ve koruma ile dış dünyaya karşı daha güvenli ve güçlü olmasını sağlamaktadır. Bu özellikleri nedeniyle aile, toplumsal kurumlar içerisinde birinci sırada yer almaktadır (Gökçe, 1996).

Aslında ailenin kültürden kültüre değişen çok çeşitli tanımları mevcut bulunmaktadır. Bununla birlikte, aile, üyelerinin birbirleriyle karşılıklı etkileşim içinde buldukları ve birbirlerini sirküler şekilde etkiledikleri bir sistemdir. Yaygın olarak kabul edilen tanıma göre ise aile, birbirleri arasında doğum, evlilik veya evlat edinme yoluyla akrabalık bağı bulunan, birbirlerine biyolojik veya psikolojik açıdan bağlı iki veya daha fazla kişinin aynı çatı altında bir arada olmasıyla oluşan birliktir (Gladding, 2002).

Toplumsal hayatta rastlanan en yaygın aile formları aşağıda yer almaktadır (Gladding, 2002) :

1. Çekirdek Aile: Karı koca ve çocuklardan oluşan aileler, çekirdek aile olarak kabul edilmektedirler. Yüzyılın basında ortaya çıkan ve geleneksel geniş aileden farklı bir yapı gösteren çekirdek aile, çağın sosyal yapısının en önemli

olgularından biri haline gelmiştir. Geleneksel geniş ailenin bağlayıcı ve babaerkil yapısından kurtulma çabalarının bir sonucu olduğu gibi, değişen sosyoekonomik ve politik ilişkilerinde bir sonucudur.

2. Tek Ebeveynli Aile: Tek bir ebeveynle biyolojik veya evlat edinme yoluyla, sahip olunan bir çocuktan meydana gelen aile yapısıdır. Ebeveyn boşanmış, dul veya hiç evlenmemiş olabilir.

3. Yeniden Evlenme Yoluyla Kurulan Aile: Ebeveynlerden en az birinin ikinci (veya daha fazla) evliliğini gerçekleştirdiği, ilk evliliklerden getirilen çocuklarında yer alabildiği evliliklerdir.

2.3.1. Ailenin Önemi ve İşlevi

Bugün, dünyadaki aile kavramı, çok çeşitli kombinasyonları, yakın ve etkili ilişkileri, kalıcılık ölçütüne bağlı olarak içine almaktadır. Değişik yaklaşım ve anlayış biçimlerine göre yüzlerce çeşit aile tipinden bahsedilebilir. Aile tipi kadar, tipoloji ölçütleri de çeşitlidir; evlilik bağına, büyüklüğüne, işlevine göre değişik aile yapıları vardır. Toplumun en önemli ve en küçük birimi olan ailenin temel işlevleri arasında, çocuğun fiziksel, sosyal ve duygusal alanlardaki gereksinimlerini karşılayarak sağlıklı bir birey olarak yetişmesi yer almaktadır. Aile, birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen karıkoca, ebeveyn-çocuk ve kardeşler alt sistemlerinden oluşmaktadır. Ebeveynlerin çocukla ilişkilerinin yanı sıra, ebeveynlerin birbiriyle ilişkilerinin de çocuk üzerinde oldukça fazla etkisi olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda, ailedeki alt sistemler arasındaki ilişkilerin sağlıklı olduğu ve yıkıcı çatışmaların olmadığı aile yapılarında çocukların psikolojik açıdan uyumlu olacakları öngörülmektedir (Dingiltepe,2009).

Anne-baba arasındaki uyum, aile işlevselliği üzerinde etkilidir (Saydam ve Gençöz, 2005).

Ozankaya (1991), ailenin temel işlevlerini şu şekilde belirtmektedir: “Aile; insanda cinsel davranışların düzenlenip, neslin sürdürülmesini sağlamak, çocukların bakımını

ve toplumsal çevreye ilk hazırlıklarının sağlamak, içten ve sevgiye dayalı ilişkiler kurarak, çocuğun hem gelişimi için en elverişli ortamı sağlamak, hem de çocuğun anne babasından alışkanlıklar edinmesini sağlamak gibi işlevlere sahiptir. Bunun yanı sıra ailenin en önemli görevlerinden biri de temel sevgi ve ilgi ihtiyaçlarının karşılanmasıdır (akt. Dingiltepe,2009).

Ailenin etkisi doğumdan önce başlamakta ve ilk gelişim yıllarından itibaren yaşam boyu devam etmektedir. Aile hem fizyolojik hem ekonomik, hem sosyal yönleriyle, bireyin ruhsal gelişimini ve davranışlarını biçimlendirip yönlendirmektedir. Aile çocuk için eğitimsel işlevinin yanı sıra etkin bir sosyalleşme yeridir (Özağı, 2007).

İnsanın ihtiyaçlarını karşılayabileceği doğal yer kendi ailesidir. Bireyin yaşamında doyum sağlaması, fonksiyonlarını etkili bir şekilde yerine getirmesi ve yaşadığı topluma uygun bir kişi olarak yetişmesi önce kendi aile çevresince sağlanır (Nazlı, 2000).

Çocuktaki davranım bozukluklarını anne baba tutumları dışında arayan araştırmacılar, kalıtım, zeka düzeyi, iç salgı bezleri, çocukların doğum sırası ve kötü arkadaşlıklar gibi bazı olumsuz etkileri araştırmışlar fakat bunların hiçbirinin anne-baba-çocuk ilişkisi kadar önemli olmadığını görmüşlerdir. Birey doğumundan ölümüne kadar olan süre içinde sürekli bir gelişim içindedir. Gelişimi etkileyen türlü etkenler vardır. Bu etkenler kalıtsal ve çevresel olmak üzere iki grupta incelenmektedir. Kalıtsal etkenler çocuğa anne- babadan geçen genetik unsurlarla ilgilidir. Çevresel etkenler ise, çocuğun yakın çevresi olan aile, toplum ve içinde bulunduğu doğal ortamdır. Her etken çocuğun gelişiminde ayrı ayrı rol oynamakla birlikte aynı zamanda bir bütün de oluşturmaktadır. Çevresel etmenlerin içinde çocuğu en çok etkileyen aile çevresidir. Ailenin çocuğa karşı tutum ve davranışları, çocuğun geleceğini şekillendirmesi, kişiliğini geliştirmesi açısından çok önemlidir (Bilir ve Dabanlı, 1990).

Genel olarak, çocuğun birlikte yaşadığı aile, onun sağlıklı bir şekilde gelişmesini sağlayan, fiziksel ve ruhsal gereksinmelerini karşılayan temel bir kurumdur. Bu

kurumun sağlıklı bir yapıya sahip olması toplumsal ruh sağlığı için gerekli olan temel koşuldur. Çünkü sağlıklı bir aile yapısına sahip çocukların da sağlıklı bireyler olacağı düşünülmektedir. Çocuğun sağlıklı bir ruh yapısıyla gelişmesi, beraber yaşadığı insanların da sağlıklı bir yaşam tarzına sahip olmalarını gerektirir. Anne-babanın bireysel olarak sağlıklı insanlar olmalarının yanı sıra kendi aralarında ve ailedeki diğer bireyler ile olan iletişimlerinde de sağlıklı bir yapıya sahip olmaları gereklidir. Aslan (1996), çocuğun kendini gerçekleştirme ve başarılı olmasının, aile içinde onun duygusal ve sosyal gereksinimlerinin karşılanmasına bağlı olduğunu söylemektedir. Çağdaş (2002), ise anne, baba ve çocuk arasındaki ilişkinin sağlıklı olabilmesinin, öncelikle anne babanın kendi aralarındaki ilişkinin sağlıklı olmasına bağlı olduğunu ve çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesinde, içinde bulunduğu ortama uyum sağlamasında, anne-baba-çocuk ilişkisinin önemini her geçen gün daha iyi anlaşılmağa olduğunu vurgulamaktadır (akt. Bulut, 1991).

Çocuğun sevilerek bir güven ortamı içinde sağlıklı yetişmesi, çocuğa yol göstermek, davranışlarına yön vermek, kurallara uyumunu sağlamak, kişiliğinin gelişiminde yer alan basamakları doğru çıkarmak ailenin görevleri arasındadır. Ayrıca ailenin zor durumlarda çocuğun yanında olması, onu desteklemesi, gerektiğinde denetlemesi gerekir. Çocuğun kişilik geliştirmesi, kendi cinsel kimliğini kazanması da aile ortamında sağlanır. İnsan ilişkilerini belirleyen anlaşma, uzlaşma, bağlılık, işbirliği gibi olumlu nitelikleri çocuk ev ortamında kazanır. Anlaşmazlık, çekişme ve çatışma gibi olumsuz durumlarda takınacağı tutumları da evde öğrenir (Bulut, 1991).

Ailenin çocuğun uyumu üzerinde olumlu etkileri bulunmaktadır. Toplumun en küçük birimi olan ailenin temel işlevleri arasında, çocuğun fiziksel, sosyal ve duygusal alanlardaki gereksinimlerini karşılayarak sağlıklı bir birey olarak yetişmesi yer almaktadır. Çocuk kendini, kendinden daha büyük bir bütünün ya da ailenin vazgeçilmez bir parçası olarak gördüğü zaman değerli hissetmektedir. “Ben değerliyim.” duygusu, küçükken ailede verilmektedir. Ailesinde olduğu gibi kabul edilerek, yargılanmadan büyütülen çocuk, kendini doğal bulmakta ve kabul etmektedir. Aile bireylerinin birbirini olduğu gibi kabul ettiği aile ortamında güven duygusu oluşmaktadır. Güven duygusunun oluştuğu sağlıklı ailelerde, birey kendine

güvenmekte, kendine ve diğer bireylere sevgi duymakta, kimlik kazanmakta, kişiliği ve sosyal becerileri geliştirmekte, topluma uyumlu hale gelmektedir (Cüceloğlu, 2002a).

Ozankaya (1991), ailenin temel işlevlerini şu şekilde belirtmektedir: “Aile; insanda cinsel davranışların düzenlenip, neslin sürdürülmesini sağlamak, çocukların bakımını ve toplumsal çevreye ilk hazırlıklarının sağlamak, içten ve sevgiye dayalı ilişkiler kurarak, çocuğun hem gelişimi için en elverişli ortamı sağlamak, hem de çocuğun anne babasından alışkanlıklar edinmesini sağlamak gibi işlevlere sahiptir. Bunun yanı sıra ailenin en önemli görevlerinden biri de temel sevgi ve ilgi ihtiyaçlarının karşılanmasıdır.

Ailenin yerine getirmesi gereken görevler şu şekilde sıralanabilir:

- ✓ **Kimlik Gelişimi:** Her ailenin, aile bireylerinin kimlik gelişimine yardımcı olması gerekir. Bunlar genelde, aile konularına anlam verme, cinsellik, cinsiyet gibi konularda, aile üyelerini sosyalleştirme şeklinde sıralanabilir.
- ✓ **Sınırları Düzenleme:** Ailenin, aile üyeleriyle dışarı arasında etkileşim stratejileri kurma, bireylerin özerkliği için fiziksel çevresini yönlendirme gibi dışsal sınırlamaları düzenlemenin yanı sıra, aile bireylerinin özerklik ve bireyselliğini koruma şeklinde, içsel sınırlamaları düzenleme görevleri de vardır.
- ✓ **Ailenin Duygusal Atmosferini Yönetme:** Aile üyelerine bakıldığı, desteklendiği ve işbirliği içinde bulunduğu duygularını hissettirebilmelidir.
- ✓ **Aile Yapısında Meydana Gelen Değişimleri Yönetme:** Ailenin, kurum içinde zaman zaman gerçekleşebilecek değişim ve stresli yaşam olayları konusunda dengeyi sağlayıcı bir görevi vardır.
- ✓ **Ev Halkının Devamlılığını Sağlama:** Aile besin, barınma, eğitim gibi temel ihtiyaçları karşılayarak, ailenin devamlılığını korumakla sorumludur (Nazlı, 2000).

Sonuç olarak aile, toplumsal yaşamı düzenleyen, insan neslinin devamını sağlayan, bireylerin sosyal, psikolojik ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılayan ve toplumsal

düzeni sağlayan bir mekanizmadır. Bireyin kişilik oluşumunda ilk yılların önemi düşünüldüğünde aile kavramının önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü çocukların kişilik oluşumları ilk olarak aile içerisinde oluşmaktadır. Buna bağlı olarak ailenin, çocukların eğitimi, yetiştirilmesi, ruhsal gelişimlerini sağlıklı bir şekilde tamamlamaları ve sosyalleşmeleri açısından en önemli kurumlardan biri olduğu görülmektedir.

Sosyal ve ekonomik birçok değişim, ailenin yerine getirdiği bazı fonksiyonları yeni oluşturulan kurumlara devretmesine neden olmuştur. Ancak, ailenin çocuk yapma ve yetiştirme yoluyla toplumun sürekliliğini sağlama gibi toplumsal görevini hiçbir kurum ve kişi, aile kadar sağlıklı yerine getirememektedir. Bu itibarla, çocuk yetiştirmek ve onu sosyal yasama hazır hale getirmek, ailenin yerine getirdiği en önemli fonksiyon olarak kabul edilmektedir (Dingiltepe, 2009).

Bireyin ihtiyaçlarının karşılanmamasından dolayı ortaya çıkan sosyal yıkımlar (özellikle madde kullanımı ve suç işleme oranının artması) ortadadır. Ailenin en fazla tehdit altında olduğu söylenen A.B.D. dahil bütün toplumlarda aile idealize edilir, devlet politikalarınca korunur. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda da "aile Türk toplumunun temelidir" (akt. Dingiltepe,2009).

2.3.2. Sağlıklı Ve Sağlıksız Aile

Sağlıklı evlilik faktörleri arasında en çok üzerinde durulan özellikler, çatışma çözme stilleri, çiftler arasındaki duygusal yakınlığın derecesi ve temel ihtiyaçları karşılama derecesidir. Yapılan araştırmalar, sağlıklı ve mutlu evliliklerde çatışma seviyesinin düşüklüğüne dikkat çekmektedir. Ancak doğal olarak çatışma pek çok evlilikte var olan bir kavramdır. Çiftlerin çatışma çözme becerilerini geliştirmek, aralarındaki duygusal yakınlığı desteklemekten çok daha fazla ise yaramaktadır. Sağlıklı evlilikleri desteleyen bir diğer nitelikte, sağlıklı evliliklerde çiftlerin birbirlerine olan sevgi ve inançlarının yanı sıra, birbirlerinin kişisel amaçlarını karşılıklı olarak desteklemeleridir. Kişi eşi tarafından kişisel amaçları ve başarıları konusunda destek gördüğünü hissettiği zaman mutluluk duymaktadır. Ayrıca araştırmalar (Huggins,

2002) çiftlerin, bir ev satın almak, bebek sahibi olmak gibi ortak bir amaç doğrultusunda beraber çalışmalarının evlilik doyumlarını arttırdığını göstermektedir (akt:Canel,2007).

Bireyin gelişiminde en önemli sosyal çevrelerden biri, kendi ana baba alt sistemi, yani orijinal ailesidir. Orijinal ailedeki aile üyeleri ile olan ilişkiler yaşamımızdaki en önemli ve uzun süreli ilişkilerdir. Bu sebeple de bireyin yaşamında çok etkilidir. Kişi her ne kadar medya, okul, çevre gibi faktörlerden, evlilik konusunda bazı bilgileri öğrense de, kendi ailesinden gözlemleyerek ve taklit ederek öğrenmek en etkili öğrenme yollarından biridir (Kağıtçıbaşı, 2000). Sağlıklı bir ailede büyüme, bireyin yaşamında sağlıklı ilişkiler kurmasını, sağlıklı bir evlilik yapma olasılığını oldukça artırmaktadır (Çavuşoğlu, 2007).

Sağlıklı ailede, eşler kendi ebeveynlerinden ayrılmak zorundadırlar. Eşleri ve çocukları ile olan ilişkileri, ebeveynleri ve diğer akrabaları ile olan ilişkilerinden çok daha önemlidir. Bununla birlikte, saygı gösterilir, desteklenir ve sık sık ziyaret edilir. Onlar üremeye karışmaz, sınırlara saygı gösterir, anlaşmazlıklarda yansız tutumunu sürdürür ve öğütleriyle aile üyelerini zorlamaz. Sağlıklı aileler fonksiyonlarını çok iyi yerine getirirler. Üyeler, aile iletişiminden memnundur ve psikolojik olarak sağlıklıdır. Çok az çatışma vardır, gelişimsel değişikliklere çok kolay ve başarılı bir biçimde uyum sağlarlar, stresli olaylarla çok iyi baş edebilirler. Ancak ailelerin hiçbir zaman sorunla karşılaşmayacağını söylemek doğru olmaz. Bu aileler bir kriz karşısında çabucak kendilerini toparlayabilirler. Aile sisteminde çok az problem olur ve bütün normal şartlarda fonksiyonlarını çok iyi yerine getirirler (Nazlı, 2001).

Aileyle ilgili araştırmaların en çok yoğunlaştığı konulardan bir tanesi, sağlıklı ve sağlıksız ailenin özelliklerinin ortaya konulmasıdır. Sağlıklı ailenin özellikleri konusunda çok çeşitli görüşler ortaya atılmaktadır. Aile sürekli olarak değişen ve yeniden yapılanan bir sistemdir. Aynı zamanda aile daha geniş sosyal sistemlerle de sürekli etkileşim halindedir. Aile sistemi, aile üyeleri arasındaki ilişki formlarının, güç ilişkisinin, aile üyelerinin tavırlarının, duygularının, değerlerinin ve davranışlarının toplamından meydana gelmektedir. Sağlıklı ailelerin özelliklerinin

ortaya konulabilmesi için, tüm bu özelliklerin dikkate alınması gerekmektedir (Gladding, 2002).

Gladding'e göre (2002) sağlıklı ailenin genel özellikleri aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. Aile üyelerinin birbirlerine bağlı olması.
2. Aile üyelerinin birbirlerine minnettarlık duyuyor olması.
3. Birlikte zaman geçirmeye istekli olmaları.
4. Aile içerisinde etkili iletişim kalıplarının olması.
5. Kriz durumlarında pozitif davranabilme yeteneği.
6. Aile üyelerinin birbirlerini cesaretlendirip desteklemeleri.
7. Aile üyelerinin birbirlerinin rollerine uygun davranabilmeleri.

2.3.3. Ailede Çatışma

Hatipoğlu (1993) evlilik çatışmasını, eşlerden biri diğerinin ilgilerine müdahale etmeye kalktığına ortaya çıkan kişilerarası bir süreç olarak tanımlamıştır. Tümer (1998) ise çalışmasında farklı evlilik çatışması kavramlarına yer vermiştir. Bu tanımlardan birinde evlilik çatışması, eşlerden birinin diğerinin eylemlerine müdahale etmesiyle ortaya çıkan kişilerarası bir süreç olarak aktarılmıştır. Yine sunulan diğer bir tanımda ise evlilik çatışmaları, birbirine zıt ya da bağdaşmayan gereksinim, hedef ve beklentilerden kaynaklanan uyuşmazlık ya da anlaşmazlıklar bütünüdür. Profeta'nın (2002) çalışmasında ise evlilik çatışması, evli eşler arasında anlaşmazlık, uyuşmazlık ve karşıtlık çıkması durumu olarak sunulmuştur. Uğurlu'nun (2003) çalışmasında ise evlilik çatışmasının, genellikle bir eşin diğerine keyifsiz bir şekilde davranması ile başlayacağı, bu durumda eşlerin ya tartışmaya girebileceği ya da tartışmadan kaçınabileceği aktarılmıştır. Son olarak Özen'in (2006) çalışmasında, çatışmanın, çiftler için mevcut çözümler tatmin edici olmadığına oluşabileceği aktarılmaktadır (akt. Günay, 2007).

Evlilikle birlikte eşlerin yaşamlarında çeşitli değişiklikler olmakta, bekarlık rollerinden, evli çift rollerine geçilmektedir. Evlilikle birlikte yeni bir aile sistemi kurulmaktadır. Evlilik ihtiyaçlarını karşılamak üzere, eşler aynı mekanı paylaşmayı,

birbirlerinin isteklerini, ihtiyaçlarını ve fantezilerini karşılamayı öğrenirler. Evliliğın ilk döneminin en önemli görevi, her iki kişiye de mutlu edecek ortak bir yaşam biçimi bulmak ve doyurucu cinsel etkileşim örüntülerini keşfetmektir. Diğerk önemli görevler ise, ortak kararlar almayı, aile sorumluluklarını paylaşmayı, ortaya çıkan çatışmaları çözme yollarını öğrenmektir. İlk yıllarda beklentilerin karşılanmaması nedeniyle çeşitli çatışmalar ve hayal kırıklıkları yaşanabilmektedir (Nazlı,2001).

Eşler arasındaki çatışmaların bir kısmı cinsel ilişkiler üzerinden yaşanabilmektedir. Cinsel anlaşmazlıklar ilişkiden bağımsız olarak değıl, ilişki bütünü içerisinde ele alınmalıdır. Eşlerin birbirlerine davranışları, cinsel ilişkilerindeki davranışlarında da gözlenmektedir. Eşler arasında cinsel çatışmalar çeşitli şekillerde gelişmektedir. Karı koca isteklerini açıkça ifade edebiliyorlarsa çatışmaların çözümü kolaylaşmaktadır. Ancak eşlerin isteklerini birbirlerine açıkça ifade edememeleri, çatışmaların çözümünü güçleştirmektedir. Eşler ilişkilerinin tanımlanması sorununu çözüp, isteklerini birbirlerine açıkça söyleyebilme yürekliliğini kazandıklarında, ilişkiden aldıkları doyum artmaktadır. (Dokur, Profeta, 2006).

İnsanlar bir arada yaşadıkları sürece, ne kadar iyi niyetli ve anlayışlı olurlarsa olsunlar, aralarında sürtüşmelerin, çatışmaların çıkması kaçınılmazdır. Yakın ilişki kuran iki birey arasında çatışma çıkması doğıldır ama çatışma yüzünden ilişkinin bozulması doğıl değıldir. Yıkıcı tartışma küçükten beri çevrede görerek ğrene geldiğimiz köklü bir alışkanlık halinde yerleşmiş bir davranış biçimidir. Aralarında çıkan sorunları bireyler bu tür yaklaşımla ele aldıklarında, elde edilen sonuç genellikle olumsuzdur. Yapıcı tartışma ve iyi niyet, karşılıklı güven ve eşit söz hakkı ortamında gerçekleşebilir. Böyle bir ortam uzlaşmaya varabilmek için zorunlu fakat yeterli değıldir; yapıcı tartışma tutumunu uygulayabilmesi için bireyin kendini bilinçli olarak eğıtmesi gerekir. İnsanlar aralarında çıkan duygusal sürtüşmeleri birbirlerini daha iyi anlayabilmek için araç olarak kullanıp dostluklarını pekiştirebilirler (Cüceloğlu, 2002b).

Kadınların ve erkeklerin evlilik uyumu yükseldikçe çatışma eğılimi düşmektedir ya da çatışma eğılimleri yükseldikçe evlilik uyumu düşmektedir. Daha nceki

araştırmalarda da bu sonuca rastlanmaktadır. Sabatalli, Buck ve Kenny (1986) yeni evli çiftler arasında yaptıkları araştırmada, eşler arasında özel bir iletişim ilişkisi olduğunu ve bu iletişimin kalitesinin evliliğin kalitesini de etkilediğini belirtmiştir. Var olan anlaşma durumu ve negatif çatışmalar, ilişki doyumunu etkileyen faktörlerdir. Anlaşmanın düşmesi durumunda ilişki doyumunu düşer ve negatif çatışmalar artar (Polat, 2006).

Sistemik açıdan bakıldığında, çift alt sistemi ailenin işleyişi açısından çok önemlidir. Birçok araştırmacı evlilik çatışmasının çocuklar için de önemli bir stres kaynağı olduğunu belirtmişlerdir. Çocukların anne babalarının evlilik çatışması konusundaki yorumlarının neler olduğu ve bu yorumların evlilik çatışması ve çocukların uyum problemleri arasındaki ilişkiyi nasıl etkilediği, hem gelişim hem de klinik psikologları tarafından oldukça araştırılan bir konu olmuştur. Çeşitli uyum problemleri yaşayan çocukların aileleri incelendiğinde, bu ailelerde evlilik çatışmalarının yaşandığı görölmüş ve bu çatışmaların çocukların davranış problemleri ile ilgili olabileceği düşünölmüştür (Fışıloğlu ve Ulu, 2004).

Araştırmalarda, çocuklar için bir risk faktörü olarak görölen eşler arasındaki çatışma ile çocukların uyum davranışları arasındaki ilişkide çocukların algıladığı çatışmanın boyutlarından çatışmanın özellikleri, algılanan tehdit ve kendini suçlamanın aracı (mediator) ya da düzenleyici (moderator) rolü önemli bir yer tutmaktadır. Eşler arasındaki çatışma ile çocuklarda görölen uyum davranışı arasındaki ilişkiyi araştıran çok sayıda çalışma olduğu görölmektedir (Peksaygılı ve Güre, 2008).

Grych ve Fincham'a (1990) göre çocuklar aktif olarak ebeveynleri arasındaki çatışmanın nedenlerini anlamaya ve bu çatışmayı çözebilmek için nasıl bir rol oynayacakları konusunda fikirler üretmeye çalışırlar. Eşler arasındaki çatışma ile çocuğun uyum davranışı arasındaki ilişki incelenirken hem çatışmanın sıklığı, yoğunluğu, içeriği ve çatışmanın çözümlenmesi gibi bağlamsal, hem de çocuk için anne baba arasındaki çatışmanın kişisel anlamı ve önemi gibi bilişsel faktörler önemlidir.

Özetle, yapılan araştırmalara bakıldığında, eşler arasındaki evlilik uyumunun yüksek olması kadınıla erkeğın arasındaki çatışma durumunu azalttığı görülmüştür. Eşler arasındaki çatışmanın azalmasıyla çocukların uyumlu davranışlarında da artışa sebep olduğu görülmüştür.

2.3.4. Ailede İletişim

Evlilik bir iletişim ve etkileşim sistemidir. Bu sistemin canlılığı karı-koca arasındaki uygun bildirim ve mesajların alınıp verilmesiyle ölçülür. Eşlerin birbirlerine ruhsal, toplumsal ve cinsel beklentilerini ortaya koymaları, dile getirebilmeleri için karşılıklı etkileşim içinde olmaları gerekir. Uyumlu bir evlilik her şeyden önce sağlıklı bir iletişimle gerçekleşir (zgven, 2001).

Ailede sağlıklı iletişimin varlığı, aile üyelerinin birbirlerini anlamalarını sağlar ve aralarında kuvvetli bir bağ oluşturur. Ayrıca ocuklara doğru iletişimi ğretir. Aile içi sağlıklı iletişimin varlığı, ailenin diğer kişilerle ilişkilerini de olumlu yönde etkiler. Bireycilik, bencillik, paylaşamama, öfke, yargılama, kötümserlik, yalnızlık duygusu azalır. Böyle bir ailede karşıdakini anlamaya çalışma, birlikte karar verme, hatalara karşı tolerans ve sevgi hakimdir. Sağlıklı iletişimin var olduğu ailelerde tek bir otoriter g olmaz. Bu g uygun yer ve zamanda üyelerce paylaşılır (Tezel, 2004).

Aile, temel davranış özelliklerinin kazanıldığı ve üyelerinin birbirleriyle ilişki kurmayı öğrendiği yerdir. İnsanoğlu ilk sosyal deneyimlerini aile içinde yaşar. İletişim günlük hayatın ayrılmaz bir parçası olduğu için, tam ve etkili bir iletişim yeteneği aile fonksiyonunun her yönü için temel oluşturur. İletişim, ailenin fonksiyonlarını ortaya çıkarmak, aile bireylerinin kişisel ihtiyaçlarını karşılamak ve onların hedeflerine ulaşmalarını sağlamak için gereklidir (Tezel, 2004).

Aile yaşamının temelini de, eşler arasındaki etkileşim ve iletişim oluşturur. Eşler duygusal olarak birbirine bağlıdır. Aynı evi paylaşırlar ve aile ile ilgili kararlarda ortak sorumluluk yüklenirler. Doğal olarak evli çiftler arasında çeşitli nedenlerle

(sorumlulukların paylaşılması, çocukların yetiştirilmesi v.b.) sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Evlilikte ortaya çıkan sorunların yoğunluğu, evlilik süresine ve eşlerin kişilik özelliklerine göre farklılıklar göstermektedir. Eşler bazen sorunlarının başlangıç dönemlerinde, bazen çatışmaları şiddetlendikten sonra, bazen de boşanmaya karar vermeden hemen önce yardım aramaktadırlar (Canel, 2007).

Ana-babaların, çocuklarının içinde buldukları sosyal çevreye uyumlarını sağlayabilmeleri, arkadaş ilişkilerinde daha etkin, daha girişimci, kendi kendini denetleyebilen, yaratıcı, duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen bir kişi olmalarını sağlamaları ve istenilen davranış ve alışkanlıkları kazandırabilmeleri, onlarla sağlıklı iletişim kurmaları ile mümkündür (Yavuzer, 2001).

Aile içi iletişimin sağlıklı olması için üzerinde durulması gerekenlerden konular şunlardır:

- ✓ Ailede gerek eşer, gerekse anne- baba ve çocuk arasındaki iletişim karşılıklı, yani iki yönlü olmalıdır. Eşlerden birinin sürekli anlattığı ya da “direktif” verdiği, diğerinin ise sürekli dinlediği tek yönlü iletişim ortamı, dengesiz ve sağlıksız ilişkilere zemin hazırlar. Ayrıca, çocuğun düşünce ve duygularını anne ve babası ile paylaşması, onlara danışması için, ebeveynlerin çocukla diyalog halinde olması gerekir. İletişim tek yönlü ise, yani anne baba daha çok konuşuyor, eleştiriyor, emir veriyor ve çocuk daha fazla dinliyor ama kendi düşünce, duygu ve yaşantılarını ifade edemiyorsa, çocuk kendini ifade etme becerisini geliştiremediği gibi onun hakkında gerçek bilgiler de edinilemez.
- ✓ Kişiler arası iletişimde birbiri ile çelişen mesajlar özellikle aile ortamında belirsizliğe ve güvensizliğe yol açabilir
- ✓ Çocukla konuşurken onun anlayabileceği düzeyde sözcük ve ifadeler, deyimler kullanılmalı, çocuğun anlayamayacağı soyut kavramlardan kaçınılmalıdır

✓ Aile içi ilişkilerde zaman zaman yoğun ve çeşitli duygular yaşanır: Kızgınlık, sevgi, düş kırıklığı, umutsuzluk, kıskançlık, sevinç vb. Önemli olan bu duyguları zamanında ve yerinde ifade etmektir. Her tür duygu uygun davranışlarla ifade edilmelidir. Bir çok insan duygularını gereği gibi ifade edemez ve bu nedenle de kendini engellenmiş hisseder. Engellenme, başkaları tarafından kabul edilebilir tarzda çözümlenmezse, hırçınlığa, öç almaya, saldırganlığa yol açabilir. Bu nedenle, aile üyelerinin sevgi, kızgınlık ve düş kırıklığı gibi duygularını birbirlerine, sözlü ve sözsüz mesajlarla iletmeleri önemlidir (Tezel, 2004).

Özetle aile içi iletişim sağlıklı oluşundan söz edebilmek için yukarıda sıralanan iletişimle ilgili bazı temel noktalara dikkat etmek gerekir. Evlilikte mutluluk çiftlerin ilişki kurma becerileri ile ilişkilidir. Bu bağlamda sorun çözme önemli bir ilişki kurma becerisidir. Evlilik doyumu ile sorun çözme becerileri ve çift ilişkileri ile ilgili çok az şey bilinmektedir. Evlilik içi sorunlarda etkili sorun çözme yeteneğinin evlilik doyumuna önemli katkısı olduğu tartışılmazdır. Evlilik doyumu, eşlerin hangi sıklıkla sorun yaşadığı, sorunu çözerken gerçek yaşam koşullarını hangi oranda göz önüne aldıkları ve ne sıklıkta etkili çözüm yolu ürettikleri ile ilişkili bulunmuştur. Hiç şüphe yok ki, evliliklerinde doyumlu olmayan çiftlerin sorun çözümleri daha az sonuç vericidir (Erbek, Beştepe ve ark., 2005).

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Araştırma, “deneme modeli” olarak planlanmıştır. Deneme modelleri, neden-sonuç ilişkilerini belirlemeye çalışmak amacıyla doğrudan araştırmacının kontrolü altında, gözlenmek istenen verilerin üretildiği araştırma modelleridir (Karasar, 2004). Uygulanan eğitim programının, evli kadınların evlilik uyumlarını ve aile sistemlerini ne yönde etkilediğini belirlemek amacıyla, “ön test-son test kontrol gruplu deneysel model” kullanılacaktır.

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

İstanbul ili Ümraniye ilçesinde bir ilköğretim okulunda evlilik ve aile hayatıyla ilgili evli kadınlarla bir çalışma yapılacağı ilan edilmiştir. Bu çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 28 evli kadına Evlilik Uyum Ölçeği ve Aile Değerlendirme Ölçeği uygulanmıştır. Bu uygulama sonucunda Evlilik Uyum Ölçeğinden alınan puanlar yüksekten düşüğe doğru sıralanmıştır ve en yüksek puanı alan 20 kişi belirlenmiştir. Belirlenen 20 evli kadından en yüksek puanı alan iki kişi eşleştirilerek yansız atama (random) yöntemiyle biri deney, diğeri kontrol grubuna atanmıştır. Aynı işlem en yüksek puanı alan ikinci grup kadın için yapılmıştır ve bu işlem deney ve kontrol gruplarının her birinde 10’ar kişi oluncaya kadar devam etmiştir. Bu araştırma, deney grubunda 10, kontrol grubunda 10 olmak üzere toplam 20 evli kadın ile gerçekleştirilmiştir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Verilerin toplanmasında “Kişisel Bilgi Formu”, “Evlilik Uyum Ölçeği” ve “Aile Değerlendirme Ölçeği”nden yararlanılacaktır.

Araştırmada demografik özelliklerin belirlenmesi için araştırmacı tarafından hazırlanmış olan “ kişisel bilgi formu” kullanılacaktır. Ayrıca deney kontrol gruplarına eğitim programı öncesi ve sonrasında Locke ve Wallace’ın geliştirdiği, Kışlak (1995) tarafından Türkçe’ye uyarlanana “evlilik uyum ölçeği ile Epstein, Bolwin ve Bishop tarafından geliştirilen, Bulut (1985) tarafından Türkçeye uyarlanan “Aile Değerlendirme Ölçeği” kullanılacaktır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan, 13 sorudan oluşan bireylerin demografik özelliklerinin tarandığı bir ankettir (Ek-1).

3.3.2. Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ)

Evlilik Uyum Ölçeği ile ilgili bilgiler Kışlak (1995, s.54-56) tarafından aktarılmıştır: Günümüze kadar pek çok araştırmada güvenilir ve geçerli kabul edilerek kullanılan, EUÖ, Locke ve Wallace (1959) tarafından, evlilik uyumunu ölçmek amacıyla geliştirilmiş, 15 maddelik bir ölçektir. Ölçeğin orijinalinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapıldığı örneklem, birbirleriyle evli olmayan 118 evli erkek ve 118 evli kadından oluşmuştur. Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlık katsayısı .90 olarak bulunmuştur. Ancak test-tekrar test güvenilirliğine bakılmamıştır. Geçerlik ile ilgili olarak yapılan çalışmada, ölçeğin, uyumlu ve uyumsuz grubu anlamlı olarak birbirinden ayırt ettiği anlaşılmıştır. Söz konusu çalışmada, klinik görüşmeler sonucu uyumsuz olarak belirlenen grubun sadece %17’si, uyumlu grubun ise %96’sı evlilik uyumunu ifade eden 100 ve üzeri puan almışlardır. Locke ve Wallace’ın geliştirdiği ölçekteki puanlar uyumsuzluktan uyumluluğa doğru artmaktadır. Bu durumda, en düşük uyumsuzluk puanı 2, en yüksek uyum puanı ise 158 olarak belirlenmiştir. Hunt 1987’de söz konusu puanlamayı basitleştirerek, toplam puanı 60’a indirmiş ve güvenilirlik çalışması sonucu Locke ve Wallace’ın orijinal testi ile aynı sonuçları elde etmiştir (kadınlar için $r=.92$, erkekler için $r=.94$). Basitleştirilmiş sistem aşağıdaki gibidir:

- 1.madde = 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6 puan
2 ile 9 arası maddeler =5, 4, 3, 2, 1 puan
10. madde = 0, 1, 2 puan
11. madde = 3, 2, 1, 0 puan
12. madde = anlaşmazlık: 0 puan
dışarıda bir şeyler yapmak : 1 puan
evde oturmak: 2 puan
13. madde = 0, 1, 2, 3 puan
14. madde = 2, 1, 0 puan
15. madde = 0, 1, 2, 2 puan

Evlilik Uyumu Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlama Çalışması

EUÖ, Kışlak (1995) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Uyarlama çalışması için EUÖ Kışlak (1995) tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Daha sonra çeviriler 5 uzman psikolog ve bir de yabancı dil uzmanı tarafından kontrol edilip düzeltilmiştir. Kışlak (1995) güvenilirlik ve geçerlik göstergelerinin elde edilmesi için yaptığı çalışmada farklı eğitim ve gelir düzeylerinden olan 31 evli kadın ($X=33$, $ranj=22-53$) ve 31 evli erkek ($X=34$, $ranj=24-47$) olmak üzere toplam 62 gönüllü denekle gerçekleştirmiştir. Çalışmada EUÖ'nün iki yarım güvenilirliği .67 ve iç tutarlık katsayısı .80 bulunmuştur. EUÖ'nün ölçüt geçerliğinin saptanmasında Aile Yapısını Değerlendirme Aracından (AYDA) yararlanılmıştır. EUÖ'den elde edilen toplam puanlar ile AYDA'dan elde edilen toplam puanlar arası korelasyon hesaplanmış ve bu değer .66 olarak bulunmuştur. EUÖ'nün geçerliğine bir kanıt olarak, kadınların ve erkeklerin EUÖ ve AYDA'daki toplam puanları arası korelasyona bakılmıştır. Geçerlik katsayısı kadınlar için .76, erkekler için .54 olarak bulunmuştur. Yapılan analizler sonucunda, ölçekten alınan puanlara bakılarak, uyumlu ve uyumsuz evli kişilerin ayırt edilmesini sağlayan puan değeri 43 olarak hesaplanmıştır. Bu durumda, evli kişiler 43 ve üzeri puan almışlarsa evliliklerinde uyumlu; 43 altında puan almışlarsa evliliklerinde uyumsuz olarak belirlenmişlerdir (Akt: Polat, 2006).

3.3.3. Aile Değerlendirme Ölçeği

Aile Değerlendirme Ölçeği, ailenin işlevlerinin sağlıklı / sağlıklı olarak belirlenmesi amacıyla Epstein, Bolwin ve Bishop tarafından geliştirilmiştir. Ölçek üzerinde 1968 yılında başlayan çalışmalar 1983 yılında mevcut formuna dönüştürülmüştür. Ölçeğin uyarlanması Bulut tarafından 1985 yılında tamamlanmıştır. (Bulut, 1990).

Ölçeğin Güvenirliği: Ölçek iki hafta ara ile 45 kişilik gruba uygulanmış, iki uygulama sonucunda elde edilen puanlar arasındaki korelasyon katsayısı .66 ile .76 değerleri arasında bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach alfa katsayıları .72 ile .92 arasında değişmiştir. Ölçeğin Türkçe formunun güvenilirlik çalışması Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu öğrenci ve çalışanlarına (N=51) üç hafta ara ile iki kez uygulanmış, puanlar arasındaki ilişki Pearson-Momentler Çarpımı korelasyonu ile değerlendirilmiş, .alttestlerden 62 ile .90 arasında değişen katsayılar elde edilmiştir (Öner, 1994).

Ölçeğin Geçerliliği : Ölçek normal aileler (N=208) ve psikiyatrik hastası olan ailelerden (N=98) birer kişiye uygulanmış, normal ailelerin; alttest puan ortalamaları, hasta ailelerin aldıkları puan ortalamalarından daha düşük ($P<.001$) düzeyde bulunmuştur. Bir başka çalışmada aile üyelerinin ADÖ puanları ile deneyimli bir terapistin klinik değerlendirmeleri karşılaştırılmıştır. Terapistin sağlıklı olarak değerlendirdiği ailelerin ADÖ ortalama puanları davranış kontrolü alttesti dışında yüksek (sağlıklı) çıkmış böylece yedi alttestten altısının psikiyatrik hastası olan ailelerle normal aileleri ayırt etmede etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ölçeğin Türkçe formunun geçerlilik çalışmaları boşanma sürecinde (N=25) bulunan kadınlara ve normal evliliklerini sürdüren (N=25) çiftlerden birine uygulanarak yapılmıştır. Bu uygulama sonucunda ölçek puan ortalamaları arasındaki fark t testinde tüm alttestler için .001 ile .01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ölçek ayrıca ruh hastası bulunan (N=190) ve bulunmayan (N=170) aile üyelerine uygulanmış, iki grup arasında her bir alttest için .001 ile .01 düzeyinde anlamlı farka rastlanmıştır (Öner, 1994).

Ölçeğin 60 maddesi ve 7 alt boyutu vardır :

1. Problem Çözme
2. İletişim
3. Roller
4. Duygusal Tepki Verebilme
5. Gereken İlgiiyi Gösterme
6. Davranış Kontrolü
7. Genel İşlevler

Ölçekte her madde için "hiç katılmıyorum", "biraz katılıyorum", "büyük ölçüde katılıyorum", ve "aynen katılıyorum" seçeneklerinden birinin cevaplanması gerekmektedir. Puanlama ise "hiç katılmıyorum" 4, "biraz katılıyorum" 3, "büyük ölçüde katılıyorum" 2, ve "aynen katılıyorum" seçeneğine 1 puan verilerek gerçekleştirilir. Ölçekte 35 tane tersine çevrilmiş madde vardır (Bulut, 1990).

Her alt boyuttan alınan toplam puanın yüksekliği, o işlev açısından sağlıksızlığın arttığı gösterir (Öner, 1994; Bulut, 1990).

	Problem Çözme	İletişim	Roller	Duygusal Tepki Verebilme	Gereken İlgiiyi Gösterme	Davranış Kontrolü	Genel İşlevler
	2	3					
Sağlıklı İşlevleri Gösteren Sorular	12	18	10			20	6
	24	29	30	49		32	16
	38	43	40	57		55	26
	50	59					36
	60						
			4				
		14	8		5	7	1
Sağlıksız İşlevleri Gösteren Sorular		22	15	9	13	17	11
		35	23	19	25	27	21
		52	34	28	33	44	31
			45	39	37	47	41
			53		42	48	51
			58		54		

Her alt ölçek için hesaplanan puan aralıkları 4.00'e yaklaştıkça o işlev açısından sağlıksızlığın arttığı yönünde yorumlanmaktadır (Ağacık, 2007).

3.4. EĞİTİM PROGRAMININ UYGULANMASI

Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü projesi kapsamında Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi tarafından hazırlanan Aile Eğitim Programı'nın "Evlilik ve Aile Hayatı" modülünden uyarlanan 12 oturumluk Evlilik ve Aile Hayatı Eğitim Programı oluşturulmuş ve deney grubuna 7 hafta süreyle haftada iki defa yetmiş beş dakikalık grup çalışması uygulanmıştır. Yapılan grup çalışmasına 12 evli bayanla başlanmış fakat 2 kişi düzenli katılamayacakları için 3. oturum itibariyle gruptan ayrılmıştır.

Evlilik ve Aile Hayatı Eğitim Programı 12 oturumdan oluşmaktadır. Oturumlara ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

1. Oturum.

Amaç: Tanışma, grup kurallarının belirlenmesi

Kullanılan materyal: Her üye için hazırlanmış yaka kartları

Süreç: Danışman grup üyelerinin hepsine önceden hazırlanmış yaka kartlarını dağıttıktan sonra tanışma etkinliğine geçilmiştir. Önce her üye ismini ve isminin anlamını grupta paylaşmıştır. Daha sonra ise ismini değiştirseydi ne olmasını istediğini ve nedenini grupta paylaşmıştır.

Üyelere grup çalışmasının genel konusu hakkında bilgi verilmiştir. Yapılacak grup çalışmasında bazı kurallar olması gerektiğinden bahsedilmiştir ve grup kurallarının belirlenmesine geçilmiştir. Danışman üyelerin bu konuda düşünmesini sağlamak için: Oturumlarda paylaşılan bilgilerin gizli kalması gerektiği, grup üyelerinin birbirlerine saygılı olmaları gerektiği kurallarını söyleyerek etkileşimi başlatmıştır.

Bunun üzerine üyeler oturlara sürekli katılmak, birbirlerini eleştirmeden dinlemek, çalışmalara zamanında katılarak birbirini bekletmemek gibi kuralları eklemişlerdir. Kurallar listesine son olarak danışman: ev ödevlerinin yerine getirilmesi, herkesin düşüncelerini rahatça ifade etmesi gibi kuralları eklemiştir ve bütün üyeler altına imza atmıştır.

Danışman, grup üyelerinin çalışma konusuna odaklanmalarına yardımcı olmak için aile nedir, evlilik ve ailenin toplumdaki konumu ve önemi konularında kısaca bilgiler vererek oturumu sonlandırmıştır.

2. Oturum

Amaç: Sağlıklı bir evlilik ilişkisi için yapılması ve yapılmaması gerekenlerle ilgili bilgi edinme.

Kullanılan materyal: Form-1 (Sağlıklı Bir Evlilikte karı koca) Form-2 (Biz Farklıyız)

Süreç: Bir önceki oturumda oluşturulan grup kuralları gönüllü bir üye tarafından tekrar okunarak üyelerin hatırlaması sağlanmıştır. Danışman bu oturumda sağlıklı bir evlilik ilişkisi üzerinde paylaşımlarda bulunulacağını belirtmiş ve sağlıklı bir ailenin temelinde sağlıklı bir çift ilişkisinin olduğunu vurgulayarak oturumu başlatmıştır.

Bir evlilikte karı koca ilişki özelliklerinin yazılı olduğu küçük kağıtların bulunduğu kutudan her üye rastgele bir tane seçmiştir. Sonra her üye sırayla yazılı olan özelliği okumuş ve grupta paylaşımlar sağlanmıştır. Üyelerle sağlıklı çift ilişkisindeki bu olumlu özellikler konuşulduktan sonra danışman mutlu evliliğin önündeki engellerin neler olabileceği sorusunu yönelmiş ve üyelerden bu engellerle ilgili fikirlerini grupta paylaşmalarını istemiştir.

Daha sonra “Biz Farklıyız” formu dağıtılmış ve her üye formu doldurduktan sonra grupta paylaşımlar yapılmıştır.

Ardından üyelere bir sonraki oturuma kadar eşlerine sevgilerini gösterecek ve onu mutlu edecek bir sürpriz yapmaları istenerek oturum sonlandırılmıştır.

3. Oturum

Amaç: Evlilik ilişkisinde çatışma çözme yöntemleriyle ilgili bilgi edinme.

Kullanılan materyal: Form-3 (Bu cümleler sizi anlatıyor mu?)

Süreç: Bir önceki oturumda üyelere verilen “eşlerine sevgilerini gösterecek ve onu mutlu edecek bir sürpriz yapma” ödevi ile ilgili paylaşımda bulunulmuştur. Eşine mektup yazan, eşine sevgisini ifade edecek mesajlar atan, eşine en çok sevdiği tatlıyı yapan, eşine şiir yazarak gizlice arabasına koyup sürpriz yapan, eşine özel akşam yemeği hazırlayan üyeler duygularını grupla paylaşmışlardır.

Sonra danışman, bu oturumda üzerinde durulacak olan çatışma konusuna ön hazırlık olması amacıyla çatışmanın ne olduğu ile ilgili kısaca bilgi vermiştir ve evlilikte eşleri çatışmaya sürükleyen etkenlerin neler olabileceği sorusunu üyelere yöneltmiştir. Üyelerden gelen cevaplar danışman tarafında tahtaya yazılarak sıralanmıştır. Oluşturulan bu listede eksik olduğunu düşündüğü maddeleri de danışman listeye eklemiştir.

Daha sonra “Bu cümleler sizi anlatıyor mu?” formu üyelere dağıtılarak doldurmaları istenmiştir. Üyelere bunun için yeterli süre verilmiştir. Form doldurma işlemi tüm üyeler tarafından tamamlandıktan sonra sırayla her üye “hayır” seçeneğini işaretlediği maddelerle ilgili duygu, düşünce ve farkındalık durumunu grupla paylaşmıştır.

Danışman, evlilikte çatışma çözümede uygun olabilecek tavır ve gerekli becerilerin neler olabileceği ile ilgili gerekli bilgileri grupla paylaşarak oturumu sonlandırmıştır.

4. Oturum

Amaç: Eşlerin cinsel hayatla ilgili duygu, düşünce, beklenti ve ihtiyaçlarını karşılıklı konuşabilmesi

Kullanılan materyal: Form-4 (Değerlendir)

Süreç: Danışman grup üyelerine eşler arasındaki cinsel hayatın evlilik ilişkisi üzerindeki etkisinin ne kadar önemli olduğu sorusunu yönelterek etkileşimi başlatmıştır. Üyeler bu konu ile ilgili düşüncelerini grupta paylaşmışlardır. Birbirleriyle görüş farklılıkları üzerinde tartışmışlardır. Sonra danışman evlilikte cinsel hayatla ilgili yanlış inanışların olabildiğini belirtmiş ve bu konuda üyelere bilgi vermiştir. “Değerlendir” formu dağıtılarak kendi evliliklerindeki cinsel yaşantılarını değerlendirmeleri istenmiştir. Form doldurma işleminden sonra gönüllü üyeler paylaşımında bulunmuştur. Danışman bu değerlendirme ile cinsel yaşantılarında geliştirilmesi gereken yönlerin olabileceğini belirtmiştir.

Daha sonra danışman, üyelere bir sonraki oturuma kadar evlilikte eşlerin nasıl romantik olabileceğini düşünerek ve not ederek gelmeleri istemiştir ve oturumu sonlandırmıştır.

5. Oturum

Amaç: Eşlerin birbirleriyle kaliteli vakit geçirmenin önemini fark etmesi

Kullanılan materyal: Form-5 (Birbirinize ne kadar zaman ayırıyorsunuz?)

Süreç: Grup üyeleri, bir önceki oturumda ev ödevi olarak verilen, evlilikte eşlerin nasıl romantik olabileceği ile ilgili not ettikleri bilgileri grupta paylaşmışlardır. Danışman, nasıl romantik olunacağı ile ilgili her üyenin söylediği tahtaya yazarak bir liste oluşturmuştur. Böylece bütün üyeler birbirlerinin fikirlerinde faydalanma imkanı bulmuşlardır.

Sonra danışman tarafından gruba, bu haftaki konunun eşlerin birbirleriyle kaliteli vakit geçirmeleri olduğu belirtilmiştir. Evlilik ilişkisi içinde eşlerin birbirine zaman ayırmalarının ve arkadaşlık ilişkilerinin olmasının, evlilik mutluluğu üzerinde önemli bir etken olduğunu vurgulanmıştır. Form-5 gruba dağıtılmış ve sorular üzerinden grup etkileşimi başlatılmıştır. Bu şekilde her üyenin eşiyle geçirdiği vakitleri değerlendirmesi sağlanmıştır.

Daha sonra, eşle kaliteli vakit geçirmek için ne tür etkinlikler yapılabilir konusunda fikirler paylaşılmış ve oturum sonlandırılmıştır.

6. Oturum

Amaç: Ailedeki görev ve sorumlulukların farkına varma

Kullanılan materyal: Form-6 (Bizim ailede) Form-7 (Örnek olay)

Süreç: Danışman grup üyelerine ailedeki görev paylaşımı ve rol kavramı ile ilgili gerekli bilgileri verdikten sonra “Bizim Ailede” formunu üyelere vererek doldurmalarını istemiştir. Bütün üyeler tamamladıktan sonra kendi ailelerindeki görev ve rol paylaşımındaki mevcut durumlarını grupla paylaşmışlardır.

Bu konuda farkındalıkları oluştuktan sonra danışman bir örnek olay okumuştur ve üyelere, şimdiye kadar edindikleri bilgiler ışığında bu aileye ne gibi tavsiyelerde bulunabileceklerini düşünmelerini istemiştir. Sonra danışman ortaya bir sandalye koymuştur. Bu sandalyeye sırayla üyeler oturarak bu aileye ne gibi tavsiyelerde bulunabileceklerini tüm grup üyelerinin önünde açıklamışlardır. Oturumun sonunda ise tüm konuşulanların tartışması yapılarak oturum sonlandırılmıştır.

7. Oturum

Amaç: Akrabaların evlilik ilişkisi üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerinin farkına varma

Kullanılan materyal: Boş zarf, Form-8 (Puanlayalım)

Süreç: Grup üyeleri yakın akrabaların aile üzerinde ne gibi olumlu ve olumsuz etkilerinin olabileceği konusundaki düşüncelerini ve yaşantılarını paylaşmışlardır. Aralarında oluşan görüş farklılıkları ve benzerliklerini tartışmışlardır. Sonra danışmanın dağıttığı “Puanlayalım” formu üzerinde çalışma yaparak; en yüksek puanı alan akrabalarını, neden bu kişilere yüksek puan verdiklerini, düşük puan verdikleri kişilerle ilişkilerinin daha olumlu olmasını sağlayan etkenlerin neler olduğunu, yüksek puan verdikleri kişilerle daha olumlu bir iletişim kurabilmek için neler yapabileceklerini ve eşlerinden bu konudaki beklentilerinin neler olduğunu grup içinde paylaşmışlardır. Böylece yakın akrabaların aile üzerindeki etkilerinin daha net farkına varmışlar ve çözümü üzerinde düşünmüşlerdir.

Daha sonra danışman, üyelere “evliliklerinde akrabalarının olumsuz etkilerini azaltmak için neler yapabileceklerini bir kağıda yazıp zarfa koyarak evde eşleriyle paylaşmalarını istemiştir. Danışman, üyelere yazmaları için zaman vermiş ve yazdıklarını koymaları için boş zarf dağıtmıştır. Bu çalışmayla yaşadıkları deneyimlerini bir sonraki oturumda grup üyeleri ile paylaşılacağı söyleyerek oturum sonlandırılmıştır.

8. Oturum

Amaç: Anne ve baba rolünü fark etme

Kullanılan materyal:

Süreç: Bir önceki oturumda verilen ev ödeviyle ilgili paylaşımlar sağlanmıştır. Üyeler bu yaşantılarının çözüm için etkili olduğunu vurgulamışlardır. Bu etkileşimden sonra danışman grup üyelerine Anne baba olma rolü ile ilgili bilgiler vermiştir. Bebekten sonra hayatınızda ne gibi değişiklikler oldu?, bebekten sonra ne

gibi sorunlarla karşılaştınız? Sorularını yönelterek annelik rollerini düşünmelerini sağlamıştır. Üyeler yaşadıkları değişiklikleri ve sorunları grupta paylaşmışlardır.

Daha sonra danışman, üyelerin kendi çekirdek aileleriyle olan ilişkilerini düşünmelerini isteyerek, hangi özellikleri kendi evliliklerine de taşıdıkları üzerinde paylaşımda bulunmalarını sağlamıştır. Bu çalışmadan sonra her üye;

- Kendi anne-babaları nasıl ebeveynlerdi?,

-Onların hangi yönlerine benzemek, hangilerine benzememek istedikleri,

-Kendi kurdukları ailede, içinde büyüdükleri aileden ne gibi farklılıklar olmasını arzu ettiklerini düşünüp paylaşmışlar ve oturum sonlandırılmıştır.

9. Oturum

Amaç: Sağlıklı ve sağlıksız ailenin özelliklerini ayırt edebilme.

Kullanılan materyal: Form-9 (Eğer senin ailen televizyon dizisi olsaydı)

Süreç: Danışman oturum başlangıcında sağlıklı ve sağlıksız ailenin özellikleri ile ilgili bilgi vermiştir. Bu bilgiler doğrultusunda üyeler kendi ailelerini değerlendirerek neler düşündüklerini grupta paylaşmışlardır. Bu çalışmadan sonra “Eğer senin ailen televizyon dizisi olsaydı” etkinliğine geçilmiştir ve her üyenin kendi ailesine ait senaryoyu düşünmeleri istenmiştir. Gönüllü üyeler aile senaryolarını grupta paylaşmışlardır.

Daha sonra üyelere, karşılıklarına bir iyilik perisi çıkıp neyi değiştirmek istediklerini sorsa ailelerinde neyi değiştirmek istedikleri sorusu üzerinde düşünmeleri istenmiş, bu konudaki etkileşim sağlanmış ve ardından oturum sonlandırılmıştır.

10. Oturum

Amaç: Ailenin sağladığı güç ve imkanların farkına varma.

Kullanılan materyal: Form-10 (Hangisi Önemli)

Süreç: Danışman, ailenin bireye sağladığı imkanlar ve aileyi güçlü kılan özelliklerle ilgili üyelere bilgi vermiştir. Bu bilgiler doğrultusunda üyeler de kendi duygu ve düşüncelerini grupla paylaşmışlardır. Bu paylaşımın ardından “Aile, bireyin hangi ihtiyaçlarını karşılar” konusunda düşünceleri istenmiştir ve verilen cevaplardan liste oluşturulmuştur. Bu listede yazılan maddelerle ilgili grup etkileşimi sağlanmış, farklı düşünce ve görüşlerini tartışmaları sağlanmıştır.

Sonra danışman tarafından “Hangisi önemli” formu dağıtılarak, kendi aile yaşantılarında en çok ön plana çıkan ilk on değeri işaretlemeleri için gerekli zaman tanınmıştır. Bütün üyeler formları doldurduktan sonra;

- Bu değerlerden hangileri ailenizden size intikal etmiş değerlerdir?

- Hangilerini yeni kuşaklara aktarmak istiyorsunuz?

- Bu listeye eklemek istediğiniz başka ailevi değerleriniz var mı? Sorularıyla etkileşim devam ettirilmiştir. Her üye kendisiyle ilgili paylaşımlarını yaptıktan sonra oturum sonlandırılmıştır.

11. Oturum

Amaç: Aile birlikteliğinin önemini fark etme

Kullanılan materyal: Form-11 (Ahmet Bey ve Mehmet Bey’in Hikayesi)

Süreç: Danışman, üyelere “Ahmet Bey” ve “Mehmet Bey” hikayelerini okumuş ve üyelere hikayelerle ilgili ne düşündüklerini grupla paylaşmalarını istemiştir. Gönüllü üyeler sırayla bu hikayeleri değerlendirmişler, farklı düşündükleri noktaları tartışmışlardır. Bu şekilde hikaye incelemesi yapıldıktan sonra yine bu hikayeler doğrultusunda “Aile birlikteliğini neler destekler?” sorusu üzerinde düşünceleri sağlanmış, gönüllü üyelerin benzer yaşantılarını grupla paylaşmaları teşvik edilmiştir. Üyeler hikayeler aracılığı ile kendi yaşantılarını değerlendirmişlerdir.

Daha sonra danışman üyelerden kendi yaşantılarında aileleriyle kaliteli vakit geçirdikleri zamanlarla ilgili hatıralarını paylaşımlarını istemiştir. Bu etkileşim sağlandıktan sonra oturum sonlandırılmıştır.

12. Oturum

Amaç: Son test uygulaması ve sonlandırma.

Kullanılan materyal: Evlilik Uyum Ölçeği ve Aile Değerlendirme Ölçeği Sontest formları

Süreç: Danışman, üyelerin tüm süreçle ilgili duygu ve düşüncelerini sormuştur. Süreç içinde yaşadıkları olumlu ve olumsuz duygularını grupla paylaşımlarını istemiştir. Üyeler sırayla duygu ve düşüncelerini tüm grupla paylaşmışlardır. Sonra danışman her üyeyi sırayla ortaya alarak, diğer üyelerin o kişiyle ilgili olumlu duygu ve düşüncelerini ona iletmelerini istemiştir. Bu şekilde üyelerin kendilerini daha mutlu ve iyi hissetmeleri sağlanmıştır.

Sonra danışman üyelere “Aile Değerlendirme Ölçeği” ve “Evlilik Uyum Ölçeği” verilerek doldurmalarını istemiştir. Son test uygulaması bittikten sonra danışman, tüm üyelere hazırlamış olduğu başarı belgelerini dağıtmış, iyi dileklerini sunarak oturumu ve grup çalışmasını sonlandırmıştır.

3.5.VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Deney ve kontrol gruplarındaki bayanlara, eğitim programından önce ve sonra uygulanan ölçekler puanlanacak, SPSS 13.0 kullanılarak istatistik çözümlenmeleri yapılacaktır. Ön test – son test sonuçları, Mann Whitney-u ve Wilcoxon Signed Ranks Test kullanılarak analiz edilecektir.

Araştırmanın amacına uygun olarak su istatistiksel çözümlenmeler gerçekleştirilmiştir:

1. Deney ve kontrol gruplarının öntest puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla, iki bağımsız grup arasındaki farkı test eden ve parametrik olmayan Mann-Withney U Testi kullanılmıştır.
2. Deney ve kontrol gruplarının sontest puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla, iki bağımsız grup arasındaki farkı test eden ve parametrik olmayan Mann-Withney U Testi kullanılmıştır. Mann-Withney U Testi, iki ilişkisiz örneklemeden elde edilen puanların birbirlerinde anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test eder. Puanların normallik varsayımının karşılanmadığı durumlarda ilişkisiz t-testinin alternatifi olarak da bilinir (Büyüköztürk, 2002).
3. Deney grubunun öntest ve sontest puanları arasında bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla, iki bağımlı grup arasındaki farkı test eden Wilcoxon Esleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi'nden faydalanılmıştır.
4. Kontrol grubunun öntest ve sontest puanları arasında bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla, iki bağımlı grup arasındaki farkı test eden Wilcoxon Esleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi'nden faydalanılmıştır. Wilcoxon Esleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi ilişkili iki ölçüm setine ait puanlar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla kullanılır. Bu teknik, sosyal bilimlerde az denekli yürütülen araştırmalarda sıklıkla kullanılır ve deneklerin fark puanlarının normal dağılım göstermediği durumlarda ilişkili t-testinin yerine tercih edilir (Büyüköztürk, 2002).

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. BULGULAR VE YORUM

Tablo 1. Çalışma Grubundaki Bireylerin Yaşa Göre Dağılımları

Yaş	Frekans	%
20-30 yaş arası	6	30,0
30-40 yaş arası	14	70,0
Toplam	20	100,0

Tablo 1’de görüldüğü gibi, çalışma grubundakilerin 6’sı (%30) 20-30 yaş arasında, 14’ü (%70) 30-40 yaş arasında olmak üzere toplam 20 kişiden oluşmaktadır.

Tablo 2. Çalışma Grubundaki Bireylerin Gelir Düzeyine Göre Dağılımları

Gelir	Frekans	%
Düşük	1	5,0
Orta Altı	1	5,0
Orta	15	75,0
Orta Üstü	3	15,0
Toplam	20	100,0

Tablo 2’de görüldüğü gibi, çalışma grubundakilerin 1’i (%5) düşük gelir düzeyinde, 1’i (%5) orta altı gelir düzeyinde, 15’i (%75) orta gelir düzeyinde, 3’ü (%15) orta üstü gelir düzeyinde olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 3. Çalışma Grubundaki Bireylerin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımları

Eğitim düzeyi	Frekans	%
İlköğretim	16	80,0
Lise	4	20,0
Toplam	20	100,0

Tablo 3’de görüldüğü gibi, çalışma grubundakilerin 16’sı (%80) ilköğretim mezunu, 4’ü (%20) lise mezunu olmak üzere toplam 20 kişiden oluşmaktadır.

Tablo 4. Çalışma Grubundaki Bireylerin Eşlerinin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımları

Eşin Eğitim düzeyi	Frekans	%
İlköğretim	9	45,0
Lise	8	40,0
Üniversite	3	15,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4’de görüldüğü gibi, çalışma grubundakilerin 9’u (%45) eşinin ilköğretim mezunu, 8’i (%40) eşinin lise mezunu, 3’ü (%15) eşinin üniversite mezunu olduğunu belirtmiştir.

Tablo 5. Çalışma Grubundaki Bireylerin Evlilik Yılına Göre Dağılımları

Evlilik Yılı	Frekans	%
5-10 yıl arası	7	35,0
11-15 yıl arası	6	30,0
16-25 yıl arası	7	35,0
Toplam	20	100,0

Tablo 5’de görüldüğü gibi, çalışma grubundakilerin 7’si (%35) 5-10 yıllık evli, 6’sı (%30) 11-15 yıllık evli, 7’si (%35) 16-25 yıllık evli olmak üzere toplam 20 kişiden oluşmaktadır.

Tablo 6. Çalışma Grubundaki Bireylerin Çocuk Sayılarına Göre Dağılımları

Çocuk Sayısı	Frekans	%
Tek Çocuk	2	10,0
2 Çocuk	14	70,0
3 Çocuk Ve Üstü	4	20,0
Toplam	20	100,0

Tablo 6’da görüldüğü gibi, çalışma grubundakilerin 2’si (%10) bir çocuk sahibi, 14’ü (%70) iki çocuk sahibi, 4’ü (%20) üç ve üstü çocuk sahibi olduğunu belirtmiştir.

Tablo 7. Çalışma Grubundaki Bireylerin Meslek Gruplarına Göre Dağılımları

Meslek	Frekans	%
Ev Hanımı	17	85,0
Memur	2	10,0
İşçi	1	5,0
Toplam	20	100,0

Tablo 7’de görüldüğü gibi, çalışma grubundakilerin 17’si (%85) ev hanımı, 2’si (%10) memur, 1’i (%5) işçi olmak üzere toplam 20 kişiden oluşmaktadır.

Tablo 8. Çalışma Grubundaki Bireylerin Çalışma Durumlarına Göre Dağılımları

Çalışma Durumu	Frekans	%
Evet	2	10,0
Hayır	18	90,0
Toplam	20	100,0

Tablo 7’de görüldüğü gibi, çalışma grubundakilerin 2’si (%10) halen bir işte çalışmakta, 18’i (%90) herhangi bir işte çalışmamakta olmak üzere toplam 20 kişiden oluşmaktadır.

Tablo 9. Çalışma Grubundaki Bireylerin Eşlerinin Meslek Gruplarına Göre Dağılımları

Eşin Mesleği	Frekans	%
İşçi	7	35,0
Memur	5	25,0
Serbest Meslek	8	40,0
Toplam	20	100,0

Tablo 9’da görüldüğü gibi, çalışma grubundakilerin 7’sinin (%35) eşi işçi, 5’inin (%25) eşi memur, 8’inin (%40) eşi serbest meslek olmak üzere toplam 20 kişiden oluşmaktadır.

Tablo 10. Çalışma Grubundaki Bireylerin Eşlerinin Çalışma Durumlarına Göre Dağılımları

Eşin Çalışma Durumu	Frekans	%
Evet	19	95,0
Hayır	1	5,0
Toplam	20	100,0

Tablo 10’da görüldüğü gibi, çalışma grubundakilerin 19’unun (%95) eşi halen bir işte çalışmakta, 1’inin (%5) eşi herhangi bir işte çalışmamakta olmak üzere toplam 20 kişiden oluşmaktadır.

Tablo 11. Çalışma Grubundaki Bireylerin Evlenme Şekillerine Göre Dağılımları

Evlilik Şekli	Frekans	%
Anlaşarak	9	45,0
Arkadaş aracılığıyla	2	10,0
Akraba aracılığıyla	9	45,0
Toplam	20	100,0

Tablo 11’de görüldüğü gibi, çalışma grubundakilerin 9’u (%45) eşiyle anlaşarak, 2’si (%10) arkadaşları aracılığıyla tanıştırlarak, 9’u (%45) akrabaları aracılığıyla tanıştırlarak evlilik yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 12. Çalışma Grubundaki Bireylerin Evlenme Yaşlarına Göre Dağılımları

Evlilik Yaşı	Frekans	%
15-20 yaş arasında	14	70,0
21-25 yaş arasında	5	25,0
26-30 arasında	1	5,0
Toplam	20	100,0

Tablo 12’de görüldüğü gibi, çalışma grubundakilerin 14’ü (%70) 15-20 yaş arasında, 5’i (%25) 21-25 yaş arasında, 1’i (%5) 26-30 yaş arasında evlilik yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 13. Deney ve Kontrol Gruplarının Evlilik Uyum Ölçeği Öntestinden Elde Edilen Verilerinin Mann-Whitney U Testi İle İncelenmesi

Evlilik Uyumu	Betimsel Değerler			t testi		
	N	S.O.	S.T.	u	z	p
Deney	10	11,20	112,00	43,000	-,530	,596
Kontrol	10	9,80	98,00			
Toplam	20					

Tablo 13’de görüldüğü üzere evlilik uyumu ölçeği öntestinden alınan puanların deney ve kontrol grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan nonparametrik Mann-Whitney U testi sonucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-,530$; $p>.05$). Bu sonuçlara bakarak öntest “evlilik uyumu” puanları açısından deney ve kontrol gruplarının istatistiksel olarak denk gruplar oldukları söylenebilir.

Tablo 14. Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Birinci Alt Ölçeği “Problem Çözme” Öntestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi

Problem Çözme	Betimsel Değerler			t testi		
	N	S.O.	S.T.	u	z	p
Deney	10	10,10	101,00	46,000	-,305	,760
Kontrol	10	10,90	109,00			
Toplam	20					

Tablo 14’de görüldüğü üzere aile değerlendirme ölçeğinin birinci alt ölçeği “problem çözme” öntestinden alınan puanların deney ve kontrol grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan nonparametrik Mann-Whitney U testi sonucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-,305$; $p>,05$). Bu sonuçlara bakarak öntest “problem çözme” puanları açısından deney ve kontrol gruplarının istatistiksel olarak denk gruplar oldukları söylenebilir.

Tablo 15. Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği İkinci Alt Ölçeği “İletişim” Öntestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi

İletişim	Betimsel Değerler			t testi		
	N	S.O.	S.T.	u	z	p
Deney	10	12,50	125,00	30,000	-1,521	,128
Kontrol	10	8,50	85,00			
Toplam	20					

Tablo 15’de görüldüğü üzere aile değerlendirme ölçeğinin ikinci alt ölçeği “iletişim” öntestinden alınan puanların deney ve kontrol grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan nonparametrik Mann-Whitney U testi sonucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-1,521$; $p>,05$). Bu sonuçlara bakarak öntest “iletişim” puanları açısından deney ve kontrol gruplarının istatistiksel olarak denk gruplar oldukları söylenebilir.

Tablo 16. Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Üçüncü Alt Ölçeği “Roller” Öntestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi

Roller	Betimsel Değerler			t testi		
	N	S.O.	S.T.	u	z	p
Deney	10	9,70	97,00	42,000	-,609	,542
Kontrol	10	11,30	113,00			
Toplam	20					

Tablo 16’da görüldüğü üzere aile değerlendirme ölçeğinin üçüncü alt ölçeği “Roller” öntestinden alınan puanların deney ve kontrol grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan nonparametrik Mann-Whitney U testi sonucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-,609$; $p>,05$). Bu sonuçlara bakarak öntest “Roller” puanları açısından deney ve kontrol gruplarının istatistiksel olarak denk gruplar oldukları söylenebilir.

Tablo 17. Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Dördüncü Alt Ölçeği “Duygusal Tepki Verebilme” Öntestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi

Duygusal Tepki	Betimsel Değerler			t testi		
	N	S.O.	S.T.	u	z	p
Deney	10	8,70	87,00	32,000	-1,370	,171
Kontrol	10	12,30	123,00			
Toplam	20					

Tablo 17’de görüldüğü üzere aile değerlendirme ölçeğinin dördüncü alt ölçeği “Duygusal Tepki Verebilme” öntestinden alınan puanların deney ve kontrol grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan nonparametrik Mann-Whitney U testi sonucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-1,370$;

$p > .05$). Bu sonuçlara bakarak öntest “Duygusal Tepki Verebilme” puanları açısından deney ve kontrol gruplarının istatistiksel olarak denk gruplar oldukları söylenebilir.

Tablo 18. Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Beşinci Alt Ölçeği “Gereken İlgiyi Gösterme” Öntestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi

Gereken İlgiyi Gösterme	Betimsel Değerler			t testi		
	N	S.O.	S.T.	u	z	p
Deney	10	9,40	94,00	39,000	-,844	,399
Kontrol	10	11,60	116,00			
Toplam	20					

Tablo 18’de görüldüğü üzere aile değerlendirme ölçeğinin beşinci alt ölçeği “Gereken İlgiyi Gösterme” öntestinden alınan puanların deney ve kontrol grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan nonparametrik Mann-Whitney U testi sonucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z = -,844$; $p > .05$). Bu sonuçlara bakarak öntest “Gereken İlgiyi Gösterme” puanları açısından deney ve kontrol gruplarının istatistiksel olarak denk gruplar oldukları söylenebilir.

Tablo 19. Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Altıncı Alt Ölçeği “Davranış Kontrolü” Öntestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi

Davranış Kontrolü	Betimsel Değerler			t testi		
	N	S.O.	S.T.	u	z	p
Deney	10	12,65	126,50	28,500	-1,636	,102
Kontrol	10	8,35	83,50			
Toplam	20					

Tablo 19’da görüldüğü üzere aile değerlendirme ölçeğinin altıncı alt ölçeği “Davranış Kontrolü” öntestinden alınan puanların deney ve kontrol grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla

yapılan nonparametrik Mann-Whitney U testi sonucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-1,636$; $p>.05$). Bu sonuçlara bakarak öntest “Davranış Kontrolü” puanları açısından deney ve kontrol gruplarının istatistiksel olarak denk gruplar oldukları söylenebilir.

Tablo 20. Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Yedinci Alt Ölçeği “Genel Fonksiyonlar” Öntestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi

Genel Fonksiyonlar	Betimsel Değerler			t testi		
	N	S.O.	S.T.	u	z	p
Deney	10	9,55	95,50	40,500	-,721	,471
Kontrol	10	11,45	114,50			
Toplam	20					

Tablo 20’de görüldüğü üzere aile değerlendirme ölçeğinin yedinci alt ölçeği “Genel Fonksiyonlar” öntestinden alınan puanların deney ve kontrol grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan nonparametrik Mann-Whitney U testi sonucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-1,636$; $p>.05$). Bu sonuçlara bakarak öntest “Genel Fonksiyonlar” puanları açısından deney ve kontrol gruplarının istatistiksel olarak denk gruplar oldukları söylenebilir.

Tablo 21. Deney ve Kontrol Gruplarının Evlilik Uyum Ölçeği Sontestinden Elde Edilen Verilerinin Mann-Whitney U Testi ile İncelenmesi

Evlilik Uyumu	Betimsel Değerler			t testi		
	N	S.O.	S.T.	u	Z	p
Deney	10	14,35	143,50	11,500	-2,921	,003
Kontrol	10	6,65	66,50			
Toplam	20					

Tablo 21’de görüldüğü üzere evlilik uyumu ölçeği son testinden alınan puanların deney ve kontrol grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini

belirlemek amacıyla yapılan nonparametrik Mann-Whitney U testi sonucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($z=-2,921$; $p<.01$). Ölçekten yüksek puan almanın evlilik uyumunda artış anlamına geldiği bilgisi göz önünde bulundurularak deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilir. Dolayısıyla yapılan grup çalışmasının evlilik uyumunu arttırdığı söylenebilir.

Tablo 22. Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Birinci Alt Ölçeği “Problem Çözme” Sontestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi

Problem Çözme	Betimsel Değerler			t testi		
	N	S.O.	S.T.	u	Z	p
Deney	10	9,00	90,00	35,000	-1,144	,253
Kontrol	10	12,00	120,00			
Toplam	20					

Tablo 22’de görüldüğü üzere aile değerlendirme ölçeğinin birinci alt ölçeği “problem çözme” son testinden alınan puanların deney ve kontrol grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan nonparametrik Mann-Whitney U testi sonucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-1,144$; $p>.05$). Dolayısıyla, grup çalışmasının bireylerin “problem çözme” becerilerinde bir fark yaratmadığı söylenebilir.

Tablo 23. Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği İkinci Alt Ölçeği “İletişim” Sontestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi

İletişim	Betimsel Değerler			t testi		
	N	S.O.	S.T.	u	Z	p
Deney	10	11,65	116,50	38,500	-,876	,381
Kontrol	10	9,35	93,50			
Toplam	20					

Tablo 22’de görüldüğü üzere aile değerlendirme ölçeğinin ikinci alt ölçeği “iletişim” son testinden alınan puanların deney ve kontrol grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan nonparametrik Mann-Whitney U testi sonucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-,876$; $p>.05$). Dolayısıyla, grup çalışmasının bireylerin “iletişim” becerilerinde bir fark yaratmadığı söylenebilir.

Tablo 24. Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Üçüncü Alt Ölçeği “Roller” Sontestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi

Roller	Betimsel Değerler			t testi		
	N	S.O.	S.T.	u	z	p
Deney	10	8,65	86,50	31,500	-1,403	,161
Kontrol	10	12,35	123,50			
Toplam	20					

Tablo 23’de görüldüğü üzere aile değerlendirme ölçeğinin üçüncü alt ölçeği “roller” son testinden alınan puanların deney ve kontrol grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan nonparametrik Mann-Whitney U testi sonucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-1,403$; $p>.05$). Dolayısıyla, grup çalışmasının bireylerin aile içindeki “roller” becerilerinde bir fark yaratmadığı söylenebilir.

Tablo 25. Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Dördüncü Alt Ölçeği “Duygusal Tepki Verebilme” Sontestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi

Duygusal Tepki	Betimsel Değerler			t testi		
	N	S.O.	S.T.	u	z	p
Deney	10	8,35	83,50	28,500	-1,637	,102
Kontrol	10	12,65	126,50			
Toplam	20					

Tablo 25’de görüldüğü üzere aile değerlendirme ölçeğinin dördüncü alt ölçeği “duygusal tepki verebilme” son testinden alınan puanların deney ve kontrol grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan nonparametrik Mann-Whitney U testi sonucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-1,637$; $p>.05$). Dolayısıyla, grup çalışmasının bireylerin aile içindeki “duygusal tepki verebilme” becerilerinde bir fark yaratmadığı söylenebilir.

Tablo 26. Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Beşinci Alt Ölçeği “Gereken İlgiyi Gösterme” Sontestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi

Gereken İlgiyi Gösterme	Betimsel Değerler			t testi		
	N	S.O.	S.T.	u	z	p
Deney	10	9,20	92,00	37,000	-,989	,322
Kontrol	10	11,80	118,00			
Toplam	20					

Tablo 26’da görüldüğü üzere aile değerlendirme ölçeğinin beşinci alt ölçeği “gereken ilgiyi gösterme” son testinden alınan puanların deney ve kontrol grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan nonparametrik Mann-Whitney U testi sonucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-,989$; $p>.05$).

Dolayısıyla, grup çalışmasının bireylerin aile içindeki “gereken ilgiyi gösterme” becerilerinde bir fark yaratmadığı söylenebilir.

Tablo 27. Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Altıncı Alt Ölçeği “Davranış Kontrolü” Sontestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi

Davranış Kontrolü	Betimsel Değerler			t testi		
	N	S.O.	S.T.	u	z	p
Deney	10	10,55	105,50	49,500	-,038	,970
Kontrol	10	10,45	104,50			
Toplam	20					

Tablo 27’de görüldüğü üzere aile değerlendirme ölçeğinin altıncı alt ölçeği “davranış kontrolü” son testinden alınan puanların deney ve kontrol grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan nonparametrik Mann-Whitney U testi sonucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-,038$; $p>,05$). Dolayısıyla, grup çalışmasının bireylerin “davranış kontrolü” becerilerinde bir fark yaratmadığı söylenebilir.

Tablo 28. Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği Yedinci Alt Ölçeği “Genel Fonksiyonlar” Sontestinden Elde Edilen Verilerinin Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi

Genel Fonksiyonlar	Betimsel Değerler			t testi		
	N	S.O.	S.T.	u	z	p
Deney	10	10,10	101,00	46,000	-,304	,761
Kontrol	10	10,90	109,00			
Toplam	20					

Tablo 28’de görüldüğü üzere aile değerlendirme ölçeğinin yedinci alt ölçeği “genel fonksiyonlar” son testinden alınan puanların deney ve kontrol grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan

nonparametrik Mann-Whitney U testi sonucunda grupların sıralamalar ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-,304$; $p>,05$). Dolayısıyla, grup çalışmasının bireylerin “genel fonksiyonlar” becerilerinde bir fark yaratmadığı söylenebilir.

Tablo 29. Deney Grubunun Evlilik Uyum Ölçeğinden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi

Sıralar	N	S.O.	S.T.	z	p
Negatif sıralar	0	,00	,00		
Pozitif Sıralar	8	4,50	36,00	-2,524	,012
Eşit	2				
Toplam	10				

Tablo 29’da görüldüğü üzere, deney grubunun evlilik uyumu ölçeğinin öntest ve sontestinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonucunda deney öncesi ve deney sonrası puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($z=-2,524$; $p<,05$). Fark puanlarının sıra toplamları dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani sontest puanı lehinde olduğu görülmektedir. Yani yapılan grup çalışmasının evlilik uyumunu anlamlı biçimde artırdığı söylenebilir.

Tablo 30. Deney Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Birinci Alt Ölçeği “Problem Çözme” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi

Sıralar	N	S.O.	S.T.	z	p
Negatif sıralar	6	5,75	34,50		
Pozitif Sıralar	3	3,50	10,50	-1,467	,142
Eşit	1				
Toplam	10				

Tablo 30’da görüldüğü üzere, deney grubunun aile değerlendirme ölçeğinin birinci alt ölçeği “problem çözme” öntest ve sontestinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonucunda deney öncesi ve deney sonrası puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-1,467$; $p>.05$). Uygulanan grup çalışmasının “problem çözme” becerisi üzerinde etkili bir fark yaratmadığı görülmektedir.

Tablo 31. Deney Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği İkinci Alt Ölçeği “İletişim” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi

Sıralar	N	S.O.	S.T.	z	p
Negatif sıralar	7	5,43	38,00		
Pozitif Sıralar	2	3,50	7,00	-1,851	,064
Eşit	1				
Toplam	10				

Tablo 31’da görüldüğü üzere, deney grubunun aile değerlendirme ölçeğinin ikinci alt ölçeği “iletişim” öntest ve sontestinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonucunda deney öncesi ve deney sonrası puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=1,851$; $p>.05$). Uygulanan grup çalışmasının “iletişim” becerisi üzerinde etkili bir fark yaratmadığı görülmektedir.

Tablo 32. Deney Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Üçüncü Alt Ölçeği “Roller” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi

Sıralar	N	S.O.	S.T.	z	p
Negatif sıralar	6	6,92	41,50		
Pozitif Sıralar	4	3,38	13,50	-1,433	,152
Eşit	0				
Toplam	10				

Tablo 32’de görüldüğü üzere, deney grubunun aile değerlendirme ölçeğinin üçüncü alt ölçeği “roller” öntest ve sontestinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonucunda deney öncesi ve deney sonrası puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($z=-1,851$; $p>.05$). Uygulanan grup çalışmasının aile içindeki “roller” becerisi üzerinde etkili bir fark yaratmadığı görülmektedir.

Tablo 33. Deney Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Dördüncü Alt Ölçeği “Duygusal Tepki Verebilme” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi

Sıralar	N	S.O.	S.T.	z	p
Negatif sıralar	7	4,57	32,00		
Pozitif Sıralar	1	4,00	4,00	-1,975	,048
Eşit	2				
Toplam	10				

Tablo 33’de görüldüğü üzere, deney grubunun aile değerlendirme ölçeğinin dördüncü alt ölçeği “duygusal tepki verebilme” öntest ve sontestinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonucunda deney öncesi ve deney sonrası puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($z=-1,975$; $p<.05$). Fark puanlarının sıra toplamları dikkate alındığında, gözlenen bu farkın negatif sıralar, yani öntest puanı lehinde olduğu görülmektedir. Aile Değerlendirme Ölçeğinden düşük puanlar almanın o işlev açısından işlevliliği arttırdığı anlamına geldiği dikkate alındığında, düzenlenen grup çalışmasının bireylerin aile içinde duygusal tepki verebilmelerine önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir.

Tablo 34. Deney Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Beşinci Alt Ölçeği “Gereken İlgiiyi Gösterme” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi

Sıralar	N	S.O.	S.T.	z	p
Negatif sıralar	6	5,08	30,50		
Pozitif Sıralar	3	4,83	14,50	-,960	,337
Eşit	1				
Toplam	10				

Tablo 34’de görüldüğü üzere, deney grubunun aile değerlendirme ölçeğinin beşinci alt ölçeği “gereken ilgiyi gösterme” öntest ve sontestinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonucunda deney öncesi ve deney sonrası puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($z=-,960$; $p>.05$). Uygulanan grup çalışmasının “gereken ilgiyi gösterme” becerisi üzerinde etkili bir fark yaratmadığı görülmektedir.

Tablo 35. Deney Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Altıncı Alt Ölçeği “Davranış Kontrolü” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi

Sıralar	N	S.O.	S.T.	z	p
Negatif sıralar	7	5,07	35,50		
Pozitif Sıralar	2	4,75	9,50	-1,555	,120
Eşit	1				
Toplam	10				

Tablo 35’de görüldüğü üzere, deney grubunun aile değerlendirme ölçeğinin altıncı alt ölçeği “davranış kontrolü” öntest ve sontestinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonucunda deney öncesi ve deney sonrası puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($z=-1,555$; $p>.05$). Uygulanan grup

çalışmasının aile içindeki “davranış kontrolü” becerisi üzerinde etkili bir fark yaratmadığı görülmektedir.

Tablo 36. Deney Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Yedinci Alt Ölçeği “Genel Fonksiyonlar” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi

Sıralar	N	S.O.	S.T.	z	p
Negatif sıralar	6	4,58	27,50		
Pozitif Sıralar	3	5,83	17,50	-,596	,551
Eşit	1				
Toplam	10				

Tablo 36’da görüldüğü üzere, deney grubunun aile değerlendirme ölçeğinin yedinci alt ölçeği “genel fonksiyonlar” öntest ve sontestinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonucunda deney öncesi ve deney sonrası puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($z=-,596$; $p>,05$). Uygulanan grup çalışmasının “genel fonksiyonlar” becerisi üzerinde etkili bir fark yaratmadığı görülmektedir.

Tablo 37. Kontrol Grubunun Evlilik Uyum Ölçeğinden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi

Sıralar	N	S.O.	S.T.	z	p
Negatif sıralar	6	4,83	29,00		
Pozitif Sıralar	2	3,50	7,00	-1,546	,122
Eşit	2				
Toplam	10				

Tablo 37’de görüldüğü üzere, kontrol grubunun evlilik uyumu ölçeğinin öntest ve sontestinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonucunda deney öncesi

ve deney sonrası puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-1,546$; $p>.05$).

Tablo 38. Kontrol Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Birinci Alt Ölçeği “Problem Çözme” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi

Sıralar	N	S.O.	S.T.	z	p
Negatif sıralar	6	5,75	34,50		
Pozitif Sıralar	4	5,13	20,50	-,731	,465
Eşit	0				
Toplam	10				

Tablo 38’de görüldüğü üzere, kontrol grubunun aile değerlendirme ölçeğinin birinci alt ölçeği “problem çözme” öntest ve sontestinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonucunda deney öncesi ve deney sonrası puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-,731$; $p>.05$).

Tablo 39. Kontrol Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği İkinci Alt Ölçeği “İletişim” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi

Sıralar	N	S.O.	S.T.	z	p
Negatif sıralar	6	4,83	29,00		
Pozitif Sıralar	2	3,50	7,00	-1,560	,119
Eşit	2				
Toplam	10				

Tablo 39’da görüldüğü üzere, kontrol grubunun aile değerlendirme ölçeğinin ikinci alt ölçeği “iletişim” öntest ve sontestinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonucunda deney öncesi ve deney sonrası puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-1,560$; $p>.05$).

Tablo 40. Kontrol Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Üçüncü Alt Ölçeği “Roller” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi

Sıralar	N	S.O.	S.T.	z	p
Negatif sıralar	3	5,17	15,50		
Pozitif Sıralar	6	4,92	29,50	-,837	,403
Eşit	1				
Toplam	10				

Tablo 40’da görüldüğü üzere, kontrol grubunun aile değerlendirme ölçeğinin üçüncü alt ölçeği “roller” öntest ve sontestinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonucunda deney öncesi ve deney sonrası puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-,837$; $p>,05$).

Tablo 41. Kontrol Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Dördüncü Alt Ölçeği “Duygusal Tepki Verebilme” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi

Sıralar	N	S.O.	S.T.	z	p
Negatif sıralar	6	4,58	27,50		
Pozitif Sıralar	2	4,25	8,50	-1,334	,182
Eşit	2				
Toplam	10				

Tablo 41’de görüldüğü üzere, kontrol grubunun aile değerlendirme ölçeğinin dördüncü alt ölçeği “duygusal tepki verebilme” öntest ve sontestinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonucunda deney öncesi ve deney sonrası puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-1,334$; $p>,05$).

Tablo 42. Kontrol Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Beşinci Alt Ölçeği “Gereken İlgiiyi Gösterme” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi

Sıralar	N	S.O.	S.T.	z	p
Negatif sıralar	7	4,43	31,00		
Pozitif Sıralar	2	7,00	14,00	-1,012	,311
Eşit	1				
Toplam	10				

Tablo 42’de görüldüğü üzere, kontrol grubunun aile değerlendirme ölçeğinin beşinci alt ölçeği “gereken ilgiyi gösterme” öntest ve sontestinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonucunda deney öncesi ve deney sonrası puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-1,012$; $p>.05$).

Tablo 43. Kontrol Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Altıncı Alt Ölçeği “Davranış Kontrolü” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi

Sıralar	N	S.O.	S.T.	z	p
Negatif sıralar	2	2,50	5,00		
Pozitif Sıralar	5	4,60	23,00	-1,529	,126
Eşit	3				
Toplam	10				

Tablo 43’de görüldüğü üzere, kontrol grubunun aile değerlendirme ölçeğinin altıncı alt ölçeği “davranış kontrolü” öntest ve sontestinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonucunda deney öncesi ve deney sonrası puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-1,529$; $p>.05$).

Tablo 44. Kontrol Grubunun Aile Değerlendirme Ölçeği Yedinci Alt Ölçeği “Genel Fonksiyonlar” Ölçümünden Elde Edilen Öntest ve Sontest Verilerinin Wilcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sıra Sayıları Testi İle İncelenmesi

Sıralar	N	S.O.	S.T.	z	p
Negatif sıralar	4	4,88	19,50		
Pozitif Sıralar	3	2,83	8,50	-,931	,352
Eşit	3				
Toplam	10				

Tablo 44’de görüldüğü üzere, kontrol grubunun aile değerlendirme ölçeğinin yedinci alt ölçeği “genel fonksiyonlar” öntest ve sontestinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonucunda deney öncesi ve deney sonrası puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-,931$; $p>,05$).

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1.SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bölümde ise, araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen sonuçlara ve bu sonuçların yorumuna yer verilmiştir.

Yapılan grup çalışmasından önce deney ve kontrol gruplarının Evlilik Uyum Ölçeği'nin ölçtüğü evlilik uyum düzeyleri ile Aile Değerlendirme Ölçeği'nin ölçtüğü problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlar açısından birbirine denk olup olmadığı araştırılmış ve her iki grubunda bu değişkenler açısından birbirine denk olduğu görülmüştür.

Yapılan grup çalışması sonrasında deney ve kontrol gruplarının Evlilik Uyum Ölçeği'nin ölçtüğü evlilik uyum düzeyleri açısından farklılıkları incelendiğinde; elde edilen bulgular yapılan grup çalışmasının deney grubunun evlilik uyumunu arttırmada önemli bir değişiklik meydana getirdiğini göstermektedir.

Literatürde evlilik ilişkisini geliştirmek üzere tasarlanan programların evlilik uyumunu arttırmak konusunda başarılı olabildiklerine dair çeşitli araştırma sonuçları mevcuttur. Crew'un 1983 yılında gerçekleştirdiği araştırması, yetişkin öğrenmesine uygun olarak tasarlanan bir modelin evlilik ilişkisini geliştirme açısından etkili olduğunu doğrulamaktadır. Montag'ın 1993 yılında gerçekleştirdiği araştırmasında da uzlaşma ve iletişim becerileri eğitimlerine ve problem çözme tekniklerine yer verilmiştir ve gerçekleştirilen grup çalışmasının, ilişki doyumunu arttırmak üzerinde etkili olduğu bildirilmektedir. Ayrıca çiftlerin evlilik uyumsuzluklarında da bir azalma tespit edilmiştir (Akt: Canel, 2007).

Grup çalışması sonrasında deney ve kontrol gruplarının Aile Değerlendirme Ölçeği'nin ölçtüğü problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlar açısından farklılıkları incelendiğinde; elde edilen bulgular yapılan grup çalışmasının deney grubunun bu becerilerinin arttırmasında önemli bir değişiklik meydana getirmediyini göstermektedir.

TUİK verilerine göre ilk beş yılda boşanma sayıları yılda ortalama 2082 iken; altı yıldan uzun evliliklerde boşanma sayısı yılda ortalama 4879'dur. Bu veriler evlilik süresi uzadıkça genel işlevler faktörünün kötüleştiğini gösterir.

Aile yaşam döngüsü göz önüne alındığında ailenin yaşam boyu karşılaştığı güçlükler (çocuk sahibi olma, ergenlik sorunları...vs.) iletişim sorunu yaşayan ailelerde sorunlarla baş edememeye ve dengeyi yeniden sağlayamamaya neden olmaktadır. Bu şekilde oluşan sağlıklı aile dinamikleri yıllar geçtikçe o ailenin tarzı haline gelmekte, düzeltme çabaları da daha uzun süreç gerektirmektedir (İnci,2008).

Bu bilgi doğrultusunda çalışma grubumuzda bulunan bireylerin toplam evlilik yıllarına baktığımızda ortalama beş yılın üzerinde olduğu görülmektedir. Evlilik yılının beş yılın üzerinde olmasının ailenin genel işlevlerini olumsuz etkilediği ve yapılan grup çalışması süresinin aile içinde oluşmuş sağlıklı işlevleri düzeltmek için yeterli olmadığı söylenebilir.

Çalışma grubundaki bireylerin çoğunluğunun ilköğretim mezunu olması ve 15-20 arasında evlilik yapmış olmaları göz önünde bulundurulduğunda; aile içindeki genel işlevleri düzenlemede yeterli olgunluğa ve bilgiye sahip olamadıkları düşünülebilir. Çünkü toplumu oluşturan en küçük birim olan ailenin oluşumunu ve sağlıklı şekilde sürdürülmesini etkileyen faktörler vardır. Bu faktörlerden biri; temel eğitim düzeyinin yükselmesidir. Kadın ve erkeğin işlevlerini yapabilmesi için birçok alanda bilgi birikimine sahip olması gerekir. (Tezel ve Özbey, 2007). Sağlıklı aile ve toplum için diğer önemli faktörlerden biri ise evlilik yaşıdır. Aileyi kuracak olan kadın ve erkeğin, bu birlikteliğe karar verirken ve başlarken yeterli olgunluk düzeyinde

olmaları önemlidir. Yeterli olgunluk düzeyinde anlatılmak istenen: kendini tanıyan, otonomisini kazanmış, evleneceği kişiyi kendisinin seçebileceği düzeyde olmasıdır (Ekşi, 2005).

Çalışma grubundaki bireylerin gelir düzeylerini nasıl algıladıklarına bakıldığında orta düzeyde algılayanların sayısının çoğunlukta olduğu ve ailede sadece bir kişinin (çoğunlukla erkekler) çalıştığı göze çarpmaktadır. Bu bilgiden hareketle ailelerin maddi imkanlar konusunda çok rahat olmadıkları söylenebilir. Literatüre baktığımızda 520 aile üyesi ile yapılan bir araştırmada ekonomik düzeyi düşük ailelerin ekonomik düzeyi yüksek ailelere göre aile fonksiyonları daha sağlıklı bulunmuştur (Nazlı,2000). İnci (2008) tarafından yapılan çalışmada ise; gelir düzeyi ile aile içi roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü, genel işlevler puanı ve toplam puan arasında negatif korelasyon görülmüştür. Bu da gelir düzeyi kötüleştikçe aile içi fonksiyonların olumsuz yönde etkilendiğini göstermektedir.

Deney grubunun yapılan grup çalışması öncesi ve sonrasında evlilik uyum ölçeği'nin ölçtüğü evlilik uyum düzeyleri açısından farklılıkları incelendiğinde; elde edilen bulgular istatistiksel olarak son test lehine çıkmıştır. Dolayısıyla bu sonuç, yapılan grup çalışmasının evlilik uyumunun artmasında önemli bir değişiklik meydana getirdiğini göstermektedir.

Ülkemizde bu araştırma öncesinde gerçekleştirilmiş, evlilik doyumu ve uyumunu arttırmaya yönelik olarak tasarlanmış az sayıda grup çalışması bulunmaktadır. Araştırmalardan bir tanesi, Sardoğan ve Karahan (2005) tarafından gerçekleştirilen 10 oturumluk *İnsan İlişkileri Beceri Eğitimi Programı*'dır. Araştırmada *İnsan İlişkileri Beceri Eğitimi Programı*'nın, evli bireylerin evlilik uyum düzeyleri üzerindeki etkisinin incelendiği görülmektedir. Araştırma bulguları programa katılan evli bireylerin evlilik uyum düzeylerinin, programa katılmayan bireylerin evlilik uyum düzeylerinden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç itibariyle *İnsan İlişkileri Beceri Eğitimi Programı*'nın evli bireylerin evlilik uyum düzeylerini olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. Ülkemizde gerçekleştirilen az sayıda evlilik grup çalışmasından biri olan Aydemir-Sevim'in (1996) Transaksiyonel

Analiz'e dayalı olarak oluşturduğu eğitim programında ise, oluşturulan programın, eslerin çatışma düzeyleri, evlilik doyumları ve ego durumları üzerine etkisi incelenmiştir. Evlilik ilişkisini geliştirme grubuna katılmanın evli bireylerin evlilik ve ego doyumları üzerinde anlamlı bir değişiklik oluşturmadığı sonucuna varılmıştır. Bu araştırmanın genel amacını oluşturan evlilikten elde edilen psikolojik doyumun artırılmasına yönelik olarak kurgulanan grup çalışması, iletişim, çatışma ve stres yönetimi, problem çözme gibi çok boyutlu bir perspektiften ele alınarak tasarlanmış, tek bir kurama veya ekole bağlı kalınmaksızın eklektik bir perspektiften tasarlanmıştır. Bu durumun grup çalışmasının etkililiğini arttırdığı düşünülebilir.

Kalkan (2002)'in yaptığı çalışmada, evlilik ilişkisini geliştirme programının evli çiftlerin evlilik uyum düzeylerine etkisi incelenmiştir. Araştırma sonunda evlilik ilişkisini geliştirme grubuna katılmanın evli bireylerin evlilik uyum düzeyleri üzerinde anlamlı farklılıklar oluşturduğu bulunmuştur.

Hickmon, Protinsky ve Singh (1997)'in yaptıkları çalışmada evli çiftlerin ilişkilerindeki yakınlığı arttırmada iki farklı evlilik ilişkisini geliştirme programının etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Bulgular her iki deney grubunun da evlilik geliştirmede anlamlı düzeyde etkili olduğunu göstermektedir (Akt: Kalkan ve Ersanlı, 2008)

Deney grubunun yapılan grup çalışması öncesi ve sonrasında Aile Değerlendirme Ölçeği'nin ölçtüğü problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlar açısından farklılıkları incelendiğinde; yapılan grup çalışmasının problem çözme, iletişim, roller, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlar becerilerinde önemli bir değişiklik meydana getirmediğini; duygusal tepki verebilme becerisinde ise istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç elde edilmiştir. Bu sonuçtan yola çıkarak yapılan grup çalışmasının aile içinde yaşanan olaylara uygun duygusal tepkinin verilmesinde önemli bir etkisinin olduğunu göstermektedir.

Kontrol grubunun yapılan grup çalışması öncesi ve sonrasında Evlilik Uyum Ölçeği'nin ölçtüğü evlilik uyum düzeyleri ile Aile Değerlendirme Ölçeği'nin ölçtüğü problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlar açısından birbirine denk olup olmadığı araştırılmış ve elde edilen bulgular kontrol grubunun deney öncesi ve sonrası anlamlı bir farklılık olmadığını göstermiştir.

5.2.ÖNERİLER

1. Evlilik ve aile ilişkilerini geliştirmeye yönelik grup çalışmaları farklı sosyo ekonomik düzeydeki bireylere uygulanmalıdır.
2. Bu araştırma kapsamına alınan evli kadınlar ilköğretim ve lise öğrenimine sahiplerdir. Aynı grup çalışması diğer öğrenim düzeylerine uygulanmalıdır.
3. Yapılan grup çalışmasının uzun vadeli etkilerini ortaya koymak için izleme çalışmaları yapılmalıdır.
4. Evlilik ve aile ilişkilerini geliştirmeye yönelik bu tip çalışmaların etkisini ve kalıcılığını arttırmak için eşlerin birlikte katıldığı çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Ağacık, N. (2007). *Annenin Aile İşlevselliği Algısına Yönelik Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Aydemir-Sevim, S. (1996) *Transaksiyonel Analize Dayalı Bir Eğitim Programının Evli Çiftlerin Ego Durumları ve Evlilik Yaşamlarına İlişkin Bazı Değişkenler Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bacanlı, Hasan, (2002). *Psikolojik Kavram Analizleri*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Bal, H. (2007). *Bağlanma Stilleri, Cinsiyet Roller ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Başbakanlık Nüfus Ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü (2007). *Evlenme Ve Boşanma İstatistikleri 2006 Yılı Sonuçları*, 23.04.2011. www.tuik.gov.tr.
- Bilir, D. ve Dabanlı, S. (1991), *Ailelerde Boşanma Vakaları Sonucu Çocukların Geliştirdikleri Tepkiler ve Bu Tepkileri Doğuran Faktörler*, Ankara: Başbakanlık Aile Kurumu Yayınları.
- Bradbury, TN. & Karney, BR. (2004). Understanding And Altering The Longitudinal Course Of Marriage. *Journal of Marriage and Family*, 66 (Nov), 862-879.
- Budak, S. (2005). *Psikoloji sözlüğü* (3. Basım). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Bulut, I. (1991), *Parçalanmış Aileden Gelen Çocukların Davranış Özellikleri Hakkında Bir Araştırma*, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.

- Canel, N. (2007). *Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu Ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Ceylan, F.G. (1994). *Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçimindeki Tercih ve Beklentileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Cüceloğlu, D. (2002a), *İletişim Donanımları: “Keşke”siz Bir Yaşam İçin İletişim*, (19. Basım), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (2002b). *Yeniden insan insana*. (27. baskı).İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çakır, S. (2008). *Evli Bireylerin Evlilik Uyumlarının Ana-Babalarına Bağlanma Düzeyleri Ve Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çavuşoğlu, F. N.(2007). *Evli Çiftlerin Kendi Aile Yapı Ve İşlevselliklerin Aile Orijinleriyle Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çiftçi, A. Ve Biçici, İ. (2005). *Aile Rehberi*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
- Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte Uyumun Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Dingiltepe, T. (2009). *Parçalanmış Ve Tam Aileye Sahip Ergenlerin Yaşam Doyumu Düzeyleri İle Yaşam Kalite Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

- Dokur, M. ; Profeta, Y. (2006) *Aile ve Çift Terapisi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dönmezer, G. (1999). *Ailede İletişim ve Etkileşim*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Ekşi, B. (2005). Evliliğe Hazırlık Aşamasındaki Karı-Koca Adaylarının Evlilik ve Anne-Baba Olma Üzerine Düşünceleri. *Aile Ve Toplum Dergisi*, 2 (8), 75-85.
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N. ve Alpkan, R.L. (2005). Evlilik Uyumu. *Düşünen Adam*, 18 (1), 39-47.
- Ersanlı, K. Ve Kalkan, M. (2008).*Evlilik İlişisini Geliştirme Kuram ve Uygulama*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Fışıloğlu, H. Ve Ulu, İ.P. (2004). Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*.7 (14), 61-75.
- Gazioğlu, A.E.İ. (2006). Genç Yetişkinlerin Evlilik Ve Aile Hayatına İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 23, 107-123.
- Geçtan, E. (2006). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar* (18. Basım). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Gladding, S. (2002) *Family Therapy. History, Theory and Practice*. Pearson Education, Inc., Merrill Prentice Hall: New Jersey.
- Gökçe, B. (1996), *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar*, Ankara: Savaş Yayınevi.

- Grych, J. H. ve Fincham, F. D. (1990). Marital conflict and children's adjustment: Cognitive-contextual framework. *Psychological Bulletin*, 108, 267-290.
- Güçlü Ergin, N. (2008). *Evli Ve Boşanmış Kişilerin Evlilik Uyumu Ve Cinsiyetçilik Açısından Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Gülsün, M., Ak, M. ve Bozkurt, A. (2009). Psikiyatrik Açından Evlilik Ve Cinsellik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1, 68-79.
- Günay, S. (2007). *Evlilik Çatışması, Nedensellik-Sorumluluk Yüklemeleri, Eşlerin Evlilik İlişkisinden Sağladıkları Genel Doyuma İlişkin Görüşleri Ve Evliliğe İlişkin Değerlendirmeler Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- İmamoğlu, O.E., Yasak, Y. (1997). Dimensions of marital relationships as perceived by Turkish husbands and wives. *Genetic, Social and General Psychology Monographs*, 123(2), 211-232.
- İnci, H. (2008). *Meslek Gruplarına Göre Aile İçi Fonksiyonların Araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı.
- Kalkan, M. (2002). *Evlilik İlişkisini Geliştirme Programının Evlilerin Evlilik Uyum Düzeyine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Karasar, N. (1991) *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (4. Baskı), 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.: Ankara.
- Nazlı, S. (2001). *Aile Danışması* (2. Baskı). Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- Ozankaya, Ö. (1991). *Toplumbilim*, İstanbul: Cem Yayınevi.

- Öner, N. (1994). *Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler*. Bogaziçi Üniversitesi Yayınları: İstanbul.
- Özağı, A. (2007). *Depresyon düzeyi yüksek parçalanmış aile çocuklarıyla yapılan eğitsel grup oyunlarının depresyon düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Özgüven, İ.E. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özgüven, İ.E. (2007) *Psikolojik Testler*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özgüven, İ.E. (2009) *Evlilik ve Aile Terapisi*. PDREM Yayınları: Ankara.
- Peksaygılı, M. Ve Güre, A. (2008). Eşler Arasındaki Çatışma İle Erken Ergenlik Dönemindeki Çocukların Uyum Davranışları: Algılanan Çatışmanın Aracı Ve Düzenleyici Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23 (61), 43-58.
- Polat, D. (2006). *Evli Bireylerin Evlilik Uyumluluğu, Aldatma Eğilimleri Ve Çatışma Eğilimleri arasındaki İlişkinin Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi sosyal Bilimler enstitüsü, Ankara.
- Sardoğan, M. Ve Karahan, F. (2005). Evli Bireylere Yönelik Bir İnsan İlişkileri Beceri Eğitimi Programı’nın Evli Bireylerin Evlilik Uyum Düzeylerine Etkisi. *Ankara Üniversitesi eğitim bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38 (2), 89-102.
- Saydam, R.B. ve Gençöz, T. (2005). Aile İlişkileri, Ebeveynin Çocuk Yetiştirme Tutumu Ve Kendilik Değerinin Gençler Tarafından Belirtilen Davranış Problemleri İle Olan İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20 (55), 61-74.

- Sezen, L. (2005). Türkiye'de Evlenme Biçimleri [Özel Sayı]. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 27, 185-195.
- Spanier, GB. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38 (1), 15-28.
- Tarhan, N. (2010). *Evlilik Psikolojisi* (9. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Textor, M.R. (1989). The Healty Family. *Journal of Family Therapy*, 2, 59-75.
- Tezcan, M. (2000). *Türk Ailesi Antropolojisi*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Tezel, A. (2004). Aile İçi İletişim. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1 (1) www.insanbilimleri.com/ojs/index.php/uib/article/view/148/148
- Tezel Şahin, F. ve Özbey, S. (2007). Aile Eğitim Programlarına Niçin Gereksinim Duyulmuştur? Aile Eğitim Programları Neden Önemlidir? *Aile ve Toplum Dergisi*, 3 (12), 7-13.
- Türkiye Aile Yapısı Araştırması, (2006). Türkiye İstatistik Kurumu, 25.03.2011. <http://www.aile.gov.tr/tr/?Sayfa=Detay&Id=2006122862127>
- Türküm, S. (2000) Anne Baba Eğitimi. TC Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.
- Ünlü, S. (2007) Aile Yapısı ve İlişkileri. TC Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.
- Yalçın, H. (2010). *Evlilik Okulu*. Karaman: Öncü Basımevi.
- Yavuzer, H. (2001). *Ana-Baba Okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2010). *Evlilik Okulu-Evlilikte Kişilerarası İlişkiler Ve İletişim Becerileri* (2. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yılmaz, A. (2001) Eşler Arasındaki Uyum, Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar, *Aile Ve Toplum Dergisi*. 1 (4), 49-58.

Yılmazçoban, A. M. (2008). *Flört Ve Görücü Usulü Evliliklerde Psiko-Sosyal Özelliklerin Etkisi - Demirci Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Yılmazçoban, A. M. (2010). Evlilikte Çiftleri Etkileyen Unsurlar Ve Arkadaşlık İlkeleri. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 178-196.

EKLER

EK-1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Elinizdeki anket, evlilik ve aile hayatı konulu bilimsel bir araştırmaya veri sağlamak amacıyla düzenlenmiştir. Sizlerden elde edilen bilgiler ışığında, uygulanan programın evlilik ve aile hayatına etkisi saptanmaya çalışılmaktadır. Anketi cevaplarırken isim yazmanız istenmemektedir. Araştırmanın gerçekçi sonuçlar verebilmesi için anketi doğru, içten ve eksiksiz olarak yanıtlamanız rica edilmektedir. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Halil Ekşi –
Psikolojik danışman Zehra Kahraman

1. Cinsiyetiniz:
Kadın ( ) Erkek ( )
2. Yaşınız: .....
3. Gelir düzeyiniz:
a. Düşük ( )
b. Orta Altı ( )
c. Orta ( )
d. Orta üstü ( )
e. Yüksek ( )
4. Eğitim düzeyiniz:
a. İlköğretim ( )
b. Lise ( )
c. Üniversite ( )
5. Eşinizin eğitim düzeyi:
a. Okur yazar değil ( )
b. İlköğretim ( )
c. Lise ( )
d. Üniversite ( )
e. Yüksek Lis/Doktora ( )
g. Doktora üstü ( )
6. Kaç senelik evlisiniz: .....
7. Kaç çocuğunuz var?
a. Hiç Yok ( )
b. Tek Çocuk ( ) Yaş.....
c. İki çocuk ( ) Yaş..... Yaş.....
d. Üç veya daha fazla ( ) Yaşları.....
8. Mesleğiniz: .....
9. Halen bir iste çalışıyor musunuz
a. Evet ( )
b. Hayır ( )
10. Eşinizin mesleği.....
11. Eşiniz halen çalışıyor mu?
.....
12. Eşinizle nasıl evlendiniz?
a. Anlaşarak evlendik. ( ).
b. Arkadaşlar tanıştırdı. ( ).
c. Ailem tanıştırdı. ( ).
d. Kaçarak evlendik. ( ).
13. Kaç yaşında evlendiniz?
.....

EK-2 EVLİLİK UYUM ÖLÇEĞİ

1- Aşağıdaki ölçek çizgisi üzerinde her şeyi ile şimdiki evliliğinizin mutluluk derecesini en iyi temsil ettiğine inandığınız noktayı daire içine alınız. Ortadaki 'mutlu' sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil eder ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliği çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise çok mutlu küçük bir azınlığı temsil etmektedir.

Çok Mutsuz

Mutlu

Çok Mutlu

Aşağıdaki maddelerde verilen konular hakkında, siz ve eşiniz arasındaki anlaşma ya da anlaşmazlık derecesini yaklaşık olarak belirtiniz. Lütfen her maddeyi dikkate alınız.

	Her zaman anlaşırız	Hemen her zaman anlaşırız	Ara sıra anlaşamadığımız olur	Sıklıkla anlaşamayız	Hemen her zaman anlaşamayız	Her zaman anlaşamayız
2. Aile bütçesini idare etme						
3. Boş zaman etkinlikleri						
4. Duyguların ifadesi						
5. Arkadaşlar						
6. Cinsel ilişkiler						
7. Toplumsal kurallara uyma (doğru, iyi veya yerinde davranış)						
8. Yaşam felsefesi						
9. Eşin akrabalarıyla ilişki biçimi						

Lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığımız bir cevabı işaretleyiniz.

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle:

Erkeğin susması ile ( )

Kadının susması ile ( )

Karşılıklı tavizlerle anlaşmaya varılarak sonuçlanır. ( )

11. Ev dışı etkinliklerinizin ne kadarını eşinizle birlikte yaparsınız?

Hepsini ( )

Bazılarını ( )

Çok azını ( )

Hiçbirini ( )

12. Boş zamanlarınızda genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?

Bir şeyler yapmayı ( )

Evde oturmayı ( )

13. Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu?

Sık sık ( )

Arada sırada ( )

Çok seyrek ( )

Hiçbir zaman ( )

14. Hayatınızı yeniden yaşabilseydiniz;

Aynı kişiyle evlenirdiniz ( )

Farklı bir kişiyle evlenirdiniz ( )

Hiç evlenmezsiniz ( )

15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açar mısınız?

Hemen hemen hiçbir zaman ( )

Nadiren ( )

Çoğu konularda ( )

Her konuda ( )

EK-3 AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Aşağıda aileler hakkında 60 cümle bulunmaktadır. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, ifadenin sizin ailenize ne derece uyduğuna karar veriniz. Her cümle için 4 seçenek söz konusudur. Size uyan seçeneğe (X) işareti koyunuz. Her cümle için uzun uzun düşünmeyiniz. Mümkün olduğu kadar çabuk ve samimi cevaplar veriniz. Kararsızlığa düşerseniz, ilk aklınıza gelen doğrultusunda hareket ediniz. Lütfen her cümleyi cevapladığınızdan emin olun.

		AYNEN KATILYORU M	BÜYÜK ÖLÇÜDE KATILYORUM	BİRAZ KATILYO RUM	HİÇ KATILMIYO RUM
1	Ailece ev dışında program yapmada güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız				
2	Günlük hayatımızdaki sorunların (problemlerin) hemen hepsini aile içinde hallederiz				
3	Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenini bilir.				
4	Bizim evde, kişiler verilen her görevi düzenli bir şekilde yerine getirmezler.				
5	Evde birinin başı derde girdiğinde diğerleri de bunu kendilerine fazlasıyla dert ederler.				
6	Bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda, birbirimize destek oluruz.				
7	Ailemizde acil bir durum olsa şaşırıp kalırız				
8	Bazen evde ihtiyacımız olan şeylerin bittiğinin farkına varmayız				
9	Birbirimize karşı olan sevgi, şefkat gibi duygularımızı açığa vurmaktan kaçınırız				
10	Gerektiğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız				
11	Evde dertlerimizi, üzüntülerimizi birbirimize söylemeliyiz.				

12	Sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız kararları uygularız				
13	Bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğinizde sizi dinlerler.				
14	Bizim evde bir kişinin söylemlerinden ne hissettiğini anlamak pek kolay değildir.				
15	Ailemizde eşit bir görev dağılımı yoktur.				
16	Ailemiz üyeleri, birbirlerine hoşgörülü davranırlar.				
17	Evde herkes başına buyruktur.				
18	Bizim evde herkes söylemek istediklerini üstü kapalı değil de doğrudan birbirlerinin yüzüne söyler.				
19	Ailede bazılarımız, duygularımızı belli etmeyiz				
20	Acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz.				
21	Ailecek, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınırız				
22	Sevgi ve şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirlerimize belli etmekte güçlük çekeriz.				
23	Gelirimiz (ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor.				
24	Ailemiz bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır.				
25	Bizim ailede herkes kendini düşünür.				
26	Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz				
27	Evimizde banyo ve tuvalet (yüznumara) bir türlü temiz durmaz				
28	Aile içinde birbirimize sevgimizi göstermeyiz				
29	Evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyleyebilir.				
30	Ailemizde her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır.				

31	Aile içinde genellikle birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.				
32	Ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir.				
33	Ancak hepimizi ilgilendiren durum olduğu zaman birbirimizin işine karışırız.				
34	Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz				
35	Evde genellikle söylediklerimizle söylemek istediklerimiz birbirinden farklıdır.				
36	Aile içinde birbirimize hoşgörülü davranırız.				
37	Evde birbirimize, ancak sonunda kişisel bir yarar sağlayacaksa ilgi gösteririz				
38	Ailemizde bir dert varsa, kendi içimizde hallederiz,				
39	Ailemizde sevgi, şefkat gibi güzel duygular ikinci plandadır.				
40	Ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız.				
41	Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.				
42	Bizim evdekiler sadece bir çıkarları olduğu zaman birbirlerine ilgi gösterirler.				
43	Evde birbirimize karşı açık sözlüyüzür.				
44	Ailemizde hiçbir kural yoktur.				
45	Evde birinden birşey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmesi ve kendisine hatırlatılması gerekir.				
46	Aile içinde herhangi bir sorunun (problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.				
47	Evde kuralara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz				

48	Bizim evde aklınıza gelen her şey olabilir.				
49	Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize ifade edebiliriz				
50	Ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz				
51	Evde birbirimizle pek iyi geçinemeyiz				
52	Sinirlenince birbirimize küseriz				
53	Ailede bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez: çünkü genellikle umduğumuz görevler verilemez.				
54	Kötü bir niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karışıyoruz				
55	Ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (Yangın, kaza gibi") ne yapacaklarını bilirler, çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı, aramızda konuşulmuş ve belirlenmiştir.				
56	Aile içinde birbirimize güveniriz.				
57	Ağlamak istediğimizde birbirimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz				
58	İşimize (okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz				
59	Aile içinde birisi, hoşlanmadığımız birşey yaptığında ona bunu açıkça söyleriz.				
60	Problemlerimizi çözmek için ailece çeşitli yollar bulmaya çalışırız				